

2025:05

ATT SE, AGERA OCH FÖRÄNDRA

Vägar framåt i arbetet mot killars våld mot tjejer
och våld i ungas nära relationer

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, mars 2025

Rapport 2025:05

Redovisning av Jämställdhetsmyndighetens arbete med regeringsuppdragen: *Stöd till våldsförebyggande insatser riktad till unga i partnerrelationer, Våldsförebyggande insatser riktade till unga i parrelationer samt Kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer.*

Dnr: ALLM 2021/264; ALLM 2023/208

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Mikael Thörn; mikael.thorn@jamstalldhetsmyndigheten.se

INNEHÅLL

Förord	5
Sammanfattning	6
Genomförande	6
Stärkt kunskap.....	6
Utvecklingsområden, åtgärdsförslag och rekommendationer	7
Bakgrund	9
Definition	9
Problembeskrivning.....	9
Ungdomsspecifika faktorer och könat våld.....	10
Bristande samhällsstöd och skydd för vissa grupper	11
Faktorer som riskerar att bidra till utövande av våld.....	12
Våld i ungas nära relationer riskerar att osynliggöras.....	13
Utgångspunkter.....	15
Nationella styrdokument och utgångspunkter	15
Internationella styrdokument och utgångspunkter.....	17
Om uppdragen.....	19
Uppdrag om att stödja våldsförebyggande insatser gällande våld i ungas nära relationer	19
Uppdrag om att kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer.....	20
Stärkt kunskap om våld i ungas nära relationer	23
Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.....	23
Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet. Möjligheter och begränsningar.....	24
Dödligt partnervåld mot unga	25
Kartläggning av myndigheters kunskapsstöd rörande våld i ungas nära relationer	26
Analys och slutsatser.....	27
Stärk kunskapen om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.....	27
Förstärk det universella preventionsarbetet.....	28
Arbetet mot våld i ungas nära relationer behöver vara tillgängligt och inkluderande	30
Att se, agera och förändra.....	31
Stärkt arbete inom socialtjänst och hälso- och sjukvård	33
Långsiktiga förutsättningar för civilsamhällesorganisationer som erbjuder stöd.....	35
Vägar framåt.....	36
Färdplan för Jämställdhetsmyndighetens arbete 2025–2026	36
Åtgärdsförslag och rekommendationer	39
Avslutande reflektioner	40

Referenslista	41
English Summary	46
Implementation	46
Enhanced knowledge	46
Areas of development, proposed measures and recommendations.....	47
Bilagor	49

FÖRORD

Våld i ungas nära relationer är vanligt. Nästan en tredjedel av de unga som går i nionde klass som har haft en relation har också erfarenheter av våld. Tjejer utsätts i betydligt större utsträckning jämfört med killar, framför allt för fysiskt och sexuellt våld. När det gäller det dödliga våldet i ungas nära relationer så är det i princip uteslutande killar och män som dödar tjejer och unga kvinnor. Det dödliga våldet som riktas mot tjejer minskar heller inte, till skillnad från det dödliga våldet mot vuxna kvinnor.

Vissa grupper av unga som befinner sig i särskilt utsatta livssituationer kan också ha en förhöjd risk för att utsättas för våld i en nära relation, och större svårigheter att få tillgång till stöd och skydd. Det gäller till exempel unga hbtqi-personer, unga med funktionsnedsättningar och unga som lever i social utsatthet. Ungas utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck och som har en partnerrelation där det förekommer våld riskerar att hamna i en exceptionellt utsatt situation, eftersom den våldsutsatta riskerar att utsättas för ytterligare våld om familjen får kännedom om relationen.

Erfarenheter av våld i en nära relation under ungdomstidens kritiska utvecklingsfas kan få stora konsekvenser för den egna självkänslan och det psykiska måendet. Det kan också påverka möjligheterna till att bli en välmående vuxen. Mycket skolfrånvaro kan exempelvis påverka betyg och i längden även studier, yrkesliv och ekonomisk stabilitet. Erfarenheter av våld kan också inverka på vad som anses vara normalt i en nära relation.

Till skillnad från våld i vuxnas nära relationer så sker våldet bland unga ofta på platser där vuxna finns. Det sker i den våldsutsattas och i den våldsutövandes hem, i skolan och på gemensamma fritidsaktiviteter. Detta innebär en chans för vuxna i ungas närhet att se våldet, att agera för att stoppa våldet och förändra faktorer som orsakar våld.

Jämställdhetsmyndigheten har haft flera regeringsuppdrag på området våld i ungas nära relationer. Dessa har fokuserat på att ge stöd till våldsförebyggande insatser, och att kartlägga myndigheters kunskapsproduktion och kunskapsstöd och sprida information. Denna rapport utgör Jämställdhetsmyndighetens redovisning till Regeringskansliet för dessa uppdrag. Jämställdhetsmyndigheten ser att ett fortsatt arbete med att förebygga våld i ungas nära relationer är av stor vikt. Vår förhoppning är att den här rapporten ska bidra till att arbetet med att motverka våld i ungas nära relationer prioriteras även framgent och framför allt att våld i ungas nära relationer minskar och på sikt upphör.

Lise Tamm
Generaldirektör
Mars 2025

SAMMANFATTNING

Jämställdhetsmyndigheten har haft flera regeringsuppdrag med fokus på att förebygga våld i ungas nära relationer; *Stöd till våldsförebyggande insatser riktade till unga i partnerrelationer*, *Våldsförebyggande insatser riktade till unga i parrelationer* och *Kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer*. Eftersom dessa uppdrag är närliggande och till viss del överlappande redovisas de här i en samlad rapport.

Genomförande

*Uppdrag om att stödja våldsförebyggande insatser gällande våld i ungas nära relationer*¹ har bland annat innefattat att bidra till forskning på området. Jämställdhetsmyndigheten har finansierat tre forskningsstudier för att stärka kunskapen om våld i ungas nära relationer. Myndigheten har också ingått som samverkanspart i det nationella våldsförebyggande arbetet *Svartsjuka är inte romantiskt*, tillsammans med 1000 Möjligheter, Länsstyrelserna och Polismyndigheten.

Arbetet med *Uppdrag om att kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer*² har innefattat framtagandet av en kartlägningsrapport, med fokus på myndigheters kunskapsproduktion och kunskapsstöd. Inom ramen för uppdraget har kunskapshöjande insatser genomförts. Kunskapsproduktion och kunskapsstöd har tillgängliggjorts på Jämställdhetsmyndighetens webbplats. Myndigheten har även reviderat det stödmaterialet som ingår i arbetet med *Svartsjuka är inte romantiskt*.

Stärkt kunskap

Forskningsstudien *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*, författad av Carolina Jernbro, universitetslektor vid Karlstads universitet och sakkunnig i frågor om våld mot barn på Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Åsa Landberg sakkunnig i frågor om våld mot barn på Stiftelsen Allmänna Barnhuset³ visar att nästan var tredje ungdom som har haft en partnerrelation har varit utsatt för våld redan vid 15 års ålder. Könsskillnaderna är stora. Flickor var utsatta för alla former av våld i högre utsträckning än pojkar. Studien visar också att de unga som identifierar sig som icke-binära hade en betydligt högre utsatthet för våld jämfört med pojkar. Ungdomar med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och ungdomar med föräldrar som har skadligt bruk och beroende av narkotika och alkohol var också utsatta för våld i större utsträckning än andra. Ungefär var femte tillfrågad ungdom uppgav att de upplevde oskuldskrav. Flickor med oskuldskrav var utsatta för mer allvarligt och systematiskt fysiskt våld jämfört med pojkar och övriga flickor. Ungdomar med oskuldskrav var i högre uträkning utsatta för våld av föräldrar och andra vuxna än övriga ungdomar.

¹ ALLM 2021/264

² ALLM 2023/208

³ Jernbro & Landberg (2024)

Forskningsrapporten⁴ *Våld i ungas nära relationer och det ideella stödet. Möjligheter och begränsningar* av professor Carolina Överlien och fil.dr Sibel Korkmaz vid Stockholms universitet, visar att ungdoms-, tjej- och/eller transjourer spelar en viktig roll i stödsökande när våld i ungas nära relationer förekommer. Viktiga faktorer till att unga söker sig till jourerna är att de har en låg tröskel och spetskompetens om unga. Att stödet som unga erbjuds på jourerna inte är villkorat är också en viktig faktor till varför unga söker sig dit. En annan fördel är att unga kan välja att vara anonyma i sin kontakt med verksamheten. Jourerna är ofta de som tar emot en berättelse om våld första gången den berättas. I studien framkommer också jourernas uppfattning om att kommunala och regionala aktörer inte tar vid i tillräckligt hög utsträckning när det finns behov av mer omfattande stöd än det jourerna kan tillhandahålla.

Ytterligare en forskningsrapport⁵, *Dödligt partnervåld mot unga*, av med.dr. Shilan Caman vid Centrum för psykiatriforskning på Karolinska institutet och docent Sara Skott vid Mittuniversitetet visar att dödligt partnervåld inte är ett problem som bara finns i vuxenvärlden. Unga personer utsätts i liknande utsträckning. 16 procent av allt dödligt partnervåld i Sverige begås mot personer som inte hunnit fylla 26 år. Det är i princip uteslutande killar och män som dödar tjejer och unga kvinnor. Sammantaget minskar det dödliga partnervåldet mot kvinnor något över tid, medan det dödliga partnervåldet mot tjejer och unga kvinnor har varit konstant de senaste 27 åren. Utmärkande för dödligt partnervåld mot tjejer är separation som motiv och strypning som tillvägagångssätt.

Den kartläggningsrapport⁶ som tagits fram av fil.dr. Sibel Korkmaz och fil.dr. Peter Andersson visar att många myndigheter har i uppdrag att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer uppmärksammas oftast inte i samma utsträckning som mäns våld mot kvinnor och våld i vuxnas nära relationer. Den kunskapsproduktion som finns tillgänglig på området består i stor utsträckning av akademiska rapporter och når inte alltid ut till de tänkta målgrupperna. Dessa rapporter skulle behöva göras mer lättillgängliga både för praktiker och för unga själva.

Utvecklingsområden, åtgärdsförslag och rekommendationer

Jämställdhetsmyndigheten ser ett sammantaget behov av att fortsätta stärka kunskapen om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Myndigheten ser också behov av att stärka det universella våldsförebyggande arbetet, att öka upptäckten av våld bland unga och att stärka arbetet inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. Vidare ser myndigheten att det är avgörande att arbetet är tillgängligt och inkluderande samt att långsiktiga förutsättningar behöver säkerställas för relevanta civilsamhällesorganisationer som erbjuder stöd till målgruppen unga.

Jämställdhetsmyndigheten kommer att fortsätta prioritera arbetet med att förebygga och bekämpa killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer, och presenterar en färdplan för det. Färdplanen innefattar förslag till en förstärkt samverkansstruktur med andra centrala

⁴ Korkmaz & Överlien (2023)

⁵ Caman & Skott (2023)

⁶ Korkmaz & Andersson (2024)

myndigheter. Syftet med samverkansstrukturen är att stärka kunskapen hos yrkesverksamma som möter unga och att ge stöd till implementering och uppföljning av arbetet.

I befintliga samordningsstrukturer som Jämställdhetsmyndigheten leder kommer arbetet med att förebygga och bekämpa killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer att prioriteras. Myndigheten kommer även framöver att bidra till forskning på området, och fortsätta samverkansarbetet med *Svartsjuka är inte romantiskt*.

Rapporten föreslår fyra åtgärder för arbetet framåt till regeringen. Ett första åtgärdsförslag är en kartläggning av det universella våldsförebyggande arbetet i syfte att stärka det arbetet i tidiga åldrar. Vidare föreslås att kunskapen behöver öka om hur våldsförebyggande arbete bäst kan tillämpas och implementeras i en skolmiljö. Ytterligare föreslås att insatser inom socialtjänst, ungdomsmottagning och elevhälsa behöver utvecklas baserat på målgruppens behov. Slutligen föreslås en översyn av hur hälso- och sjukvårdens arbete kan stärkas med att upptäcka, och erbjuda behandling till, unga våldsutövare.

Rapporten presenterar också flera rekommendationer till kommuner och regioner. Kommuner och regioner rekommenderas att synliggöra och integrera kunskap om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer i befintligt arbete på våldsområdet, och att säkerställa att de insatser som tillhandahålls på området är tillgängliga för unga. Kommuner rekommenderas också att säkerställa att metodstöd på området erbjuds samt att synliggöra området i befintliga styr- och ledningssystem.

BAKGRUND

I detta inledande kapitel beskrivs området killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Kapitlet utgör en bakgrund till resten av rapporten.

Definition

Våld i ungas nära relationer definieras enligt forskarna Korkmaz och Överlien⁷ som *hot, kontroll, kränkningar, 'stalking', fysiska handlingar och sexuella övergrepp som utövas inom ramen för en nuvarande eller tidigare romantisk relation där den som utsätts är mellan 13 och 23 år.*⁸ *Våldet som utförs ansikte mot ansikte eller med hjälp av digitala medier, och sker oberoende av kön, könsidentitet och sexualitet, får en person att göra något mot sin vilja eller sluta att göra något som den vill.*

I regeringsuppdragen används flera olika begrepp såsom ”våld i ungas parrelationer”, ”våld i ungas partnerrelationer” och ”våld i ungas nära relationer”. I den här rapporten använder vi i första hand ”våld i ungas nära relationer”, i enlighet med definitionen ovan. Ibland i texten använder vi också ”killars våld mot tjejer” för att synliggöra att våldet i de allra flesta fall är könat, både när det gäller utövande av våld och utsatthet för våld.

Problembeskrivning

Killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer har relativt nyligen identifierats som ett samhällsproblem, både i praktik och i forskning. Företeelsen har inkluderats i bredare forskningsstudier om ungdomars utsatthet⁹, men har först under det senaste decenniet fått ett eget fokus. Den första större svenska studien som specifikt hade som syfte att undersöka våld i ungas egna nära relationer presenterades 2019.¹⁰ Studien visar att många unga i Sverige blir utsatta för våld av någon de har eller har haft en nära relation med.¹¹ Våldet som de unga utsätts för är exempelvis fysiskt, psykiskt, digitalt och sexuellt, och sker både på och utanför internet. Våldsförmerna överlappar ofta varandra.¹² Unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, och samtidigt har en självvald partnerrelation där det förekommer våld hamnar i en mycket utsatt situation.¹³ En partner kan exempelvis hota med att avslöja relationen, personens sexuella läggning eller könsidentitet och använda hotet om detta för att få igenom sin vilja.

⁷ Korkmaz & Överlien (2023)

⁸ Överlien och Korkmaz använder 23 år som övre åldersgräns i sin rapport, av metodologiska skäl. Jämställdhetsmyndighetens arbete utgår ifrån ungdomspolitikens ramar, vilket innebär 13 – 25 år. I kartläggningsuppdraget har även material som riktar sig till barn mellan 10 – 12 år inkluderas för att knyta an till uppdraget om att översätta, anpassa och utvärdera det våldsförebyggande programmet *Dating Matters* som beskrivs vidare nedan.

⁹ Cater et al. (2014)

¹⁰ Korkmaz & Överlien (2019)

¹¹ Korkmaz et al. (2020); Korkmaz (2021)

¹² Jernbro & Landberg (2024)

¹³ Brottsförebyggande rådet (2021)

Sexuell exploatering är en våldsform som är en relativt vanlig del av ungas vardag. Sexuell exploatering innefattar att personer begår sexuella övergrepp där någon får ersättning eller tjänar pengar på övergreppet.¹⁴ Den snabba digitala utvecklingen har lett till nya former av exploatering, som exempelvis sugardejting, livesända övergrepp och forum där unga säljer nakenbilder. En studie från Folkhälsomyndigheten¹⁵ visar att cirka 4 procent bland tjejer och 2 procent bland killar hade fått ersättning för sex.¹⁶ Ovälkomna sexuella förslag eller uppmaningar att skicka nakenbilder är betydligt vanligare.¹⁷ Sexuell exploatering kan ske både inom och utanför en nära relation. De digitala dimensionerna av våld är vanliga i ungas nära relationer, till exempel genom att unga får sexuella bilder eller filmer spridda mot sin vilja av en nuvarande eller före detta partner.¹⁸

Ungdomsspecifika faktorer och könat våld

En forskningsstudie visar att ungas utsatthet för våld i nära relationer är betingad av så kallade ungdomsspecifika faktorer som gör att ungdomars våldsutsatthet på vissa sätt skiljer sig från vuxnas. Dessa faktorer kan handla om att unga ofta går på samma skola som den som utövar våld, ofta blir utsatta i sin första partnerrelation, ofta blir utsatta för våld på arenor som vuxna befinner sig på. De unga blir också påverkade av rådande samhällsnormer om sex.¹⁹ Studien visar även att unga ofta befinner sig på platser där vuxna finns när våldet utövas. Respondenterna bodde oftast hemma med sina föräldrar och de vanligaste platserna att utsättas för våld var hos partnern eller hemma hos den som utsattes. Vuxnas reaktioner på våld har stor betydelse för om våldet upphör eller fortsätter.

Studien²⁰ visar vidare att flickor och unga kvinnor utsätts i betydligt större omfattning för våld i den egna partnerrelationen, jämfört med pojkar. Vanligast var att bli utsatt för psykiskt våld online, följt av psykiskt våld ”ansikte mot ansikte”, sexuellt våld och fysiskt våld.

I den Nationella trygghetsundersökningen från 2023²¹ framkommer att utsattheten för sexualbrott²² överlag är betydligt vanligare bland kvinnor (6 procent) jämfört med män (1 procent). Utsattheten var särskilt stor bland flickor och unga kvinnor. Samma trender tycks även gälla de allvarigare formerna av sexualbrott, det vill säga att flickor och kvinnor blir utsatta i betydligt högre grad än män och att de yngre åldersgrupperna är överrepresenterade.

Av de personer som var misstänkta för våldtäkt utgjorde män 99 procent (våldtäkt mot kvinnor eller flickor) respektive 82 procent (våldtäkt mot män eller pojkar) 2022.²³ Det var mycket få kvinnor som misstänkts för våldtäkt. En enkätundersökning från Folkhälsomyndigheten visar att en högre andel tjejer (24 procent) än killar (2 procent) har

¹⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2023 a)

¹⁵ Folkhälsomyndigheten (2025)

¹⁶ Formuleringen kommer från enkätundersökningen, och omfattade att ge eller få ersättning i utbyte mot sexuella tjänster, till exempel pengar, kläder, alkohol, droger eller boende.

¹⁷ Svedin et al. (2021)

¹⁸ Ecpat (2023)

¹⁹ Korkmaz et al. (2020)

²⁰ Ibid.

²¹ Brottsförebyggande rådet (2024 a)

²² I begreppet sexualbrott inkluderades sexuella kränkande kommentarer i tal eller skrift, att bli tafsad på, att bli tvingad till en sexuell handling eller att bli våldtagen.

²³ Brottsförebyggande rådet (2024 b)

utsatts för anal, oral eller vaginal penetration mot sin vilja. En högre andel tjejer (18 procent) än killar (3 procent) har utsatts för fysiskt våld i samband med sex.²⁴

Bristande samhällsstöd och skydd för vissa grupper

Vissa grupper av unga som befinner sig i särskilt utsatta livssituationer har generellt sett en förhöjd våldsutsatthet och kan samtidigt ha ett bristande samhälleligt stöd och skydd vid utsatthet för våld i nära relation. Det gäller till exempel unga hbtqi-personer, unga som har en funktionsnedsättning och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. En nyligen publicerad studie pekar också på att samiska kvinnor och samiska hbtqi-personer är betydligt mer utsatta för våld jämfört med samiska män, och att utsattheten är större i de yngre åldersgrupperna.²⁵

Att vara hbtqi-person i ett heteronormativt samhälle innebär en särskilt utsatt livssituation. Hbtqi-personer utsätts generellt för mer våld än andra grupper i samhället, särskilt unga bisexuella kvinnor och transpersoner.²⁶ Våld i queera relationer liknar ofta våldet i heterosexuella relationer, men där finns också tydliga skillnader.²⁷ Homo- och transfobi i samhället kan leda till att man som hbtqi-person internaliserar homo- och transfobiska föreställningar, vilket påverkar den egna uppfattningen om vad en hälsosam relation är och att våld normaliseras.²⁸ För den som är hbtqi-person och är utsatt för våld kan det vara svårt att söka hjälp. Dels kan man ha tidigare erfarenheter av att mötas av kränkningar eller diskriminering vilket ofta påverkar tilltron till samhällets instanser, dels kan det vara extra svårt om man inte har möjligt att vara öppen med sin sexuella läggning och/eller könsidentitet i övrigt. Våld i nära relationer beskrivs ofta i heteronormativa termer i sammanhang som unga befinner sig i, vilket kan göra det svårt för hbtqi-personer att identifiera våld.

Personer med funktionsnedsättning är en annan grupp som generellt är mer utsatt för fysiskt, psykiskt och sexuellt våld i jämförelse med den övriga befolkningen.²⁹ I synnerhet gäller det personer som har intellektuella funktionsnedsättningar. Risken att utsättas för våld och hot är nästan dubbelt så stor för personer med funktionsnedsättning som för dem utan. Det finns också risk för att unga med funktionsnedsättningar som har en partnerrelation där det förekommer våld inte får rätt stöd och hjälp. Om vårdnadshavare och övrig omgivning inte förväntar sig att barn och unga med funktionsnedsättningar har relationer, kan det vara så att de därför inte får tillräcklig kunskap om sexualitet, relationer och samtycke. Det kan också vara så att omgivningen inte uppmärksammar att det förekommer våld i en relation i glädjen över att en ung person som man kanske inte trodde skulle kunna ha en egen nära relation faktiskt inleder en sådan.³⁰

Unga personer som lever i en hederskontext, särskilt flickor och unga kvinnor, kan bli utsatta för våld i en självvald partnerrelation. Unga hbtqi-personer som växer upp i en hederskontext

²⁴ Folkhälsomyndigheten (2025)

²⁵ Brandén et al. (2024)

²⁶ Folkhälsomyndigheten (2020)

²⁷ Holmberg (2022)

²⁸ Brottsförebyggande rådet (2021)

²⁹ Myndigheten för delaktighet (2023)

³⁰ Ungarelationer.se (2024, s.45)

kan ofta ha en särskilt utsatt situation, då hemlighållandet av sexuell läggning och/eller könsidentitet kan utnyttjas av en våldsutövande partner, vilket kan göra det svårare att lämna relationen.³¹ Det finns en risk att våldet avslöjas för vårdnadshavarna om det anmäls, vilket kan orsaka ytterligare våld för den som redan är utsatt. Unga i en hederskontext kan också bli tvingade in i barn- eller tvångsäktenskap och utsättas för olika typer av våld både från make, familj och släkt. Personer med intellektuell funktionsnedsättning i en hederskontext befinner sig ofta i en stark beroendeställning till familjen, och kan även vilseledas att ingå äktenskap utan att förstå konsekvenserna av det.³² En kartläggning genomförd av Jämställdhetsmyndigheten visar att personer med intellektuell funktionsnedsättning, eller andra typer av funktionsnedsättningar, har en ökad risk för att utsättas för tvångsäktenskap.³³

Ytterligare en grupp av unga som utsätts för våld i stor utsträckning och där samhällets skydd och stöd brister är unga som lever i social utsatthet. Det förekommer att barn och unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samtidigt också utsätts för sexuell exploatering eller utnyttjas i prostitution i samband med en placering i skyddat boende, familjehem eller hem för vård eller boende (HVB).³⁴ En studie som fokuserar på SiS-placerade tjejers erfarenhet av våld i en egen nära relation utgör ett annat exempel på våldsutsatthet bland unga som lever i social utsatthet.³⁵ Studien pekar på att det våld som de intervjuade tjejerna vittnar om är grovt, och att partnern som utövade våld ofta har ett stort våldskapital. Tjejerna beskriver att partnern ofta har utsatt dem för våld i närvaro av vuxna, såsom föräldrar eller personal, utan att våldet blir uppmärksammat. Tjejerna hade ofta en pågående kontakt med socialtjänsten utifrån sin livssituation, men våldet som partnern utsatte tjejerna för synliggjordes sällan. Tjejerna uttrycker att det inte spelar någon roll vad de berättar, eftersom det ändå inte kommer leda till något.³⁶

Gemensamt för unga som befinner sig i särskilt utsatta livssituationer är att utsattheten i sig kan bidra till att de stannar kvar i en relation där våld förekommer. Livssituationen kan också ge den våldsutövande partnern ökad makt och kontroll över den som personen utsätter för våld. Hjälpökandet kan försvåras när samhällets insatser inte är utvecklade eller anpassade för att möta målgruppernas behov och konsekvenserna av våldet riskerar att bli än mer omfattande och allvarliga.

Faktorer som riskerar att bidra till utövande av våld

Det finns flera olika förklaringsmodeller till att en ung person utövar våld. Ett barn, oftast en pojke, som har utsatts för olika former av våld och försummelse eller att ha upplevt våld i hemmet under uppväxten löper stor risk att senare själv utöva våld.³⁷ Faktorer som psykisk ohälsa och skadligt bruk och beroende av alkohol och droger kan också ha betydelse. En benägenhet att tro på våldstäktsmyter och manlig överlägsenhet ökar också risken att utöva

³¹ Brottsförebyggande rådet (2021 s.90 - 91)

³² Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2023 s.31)

³³ Jämställdhetsmyndigheten (2025a)

³⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022)

³⁵ Andersson & Korkmaz (2024)

³⁶ Korkmaz & Andersson (2024); Andersson & Korkmaz (2024)

³⁷ Brottsförebyggande rådet (2021 s.50 - 53)

våld i en nära relation.³⁸ Ytterligare en faktor som ökar risken för unga killar att utöva partnervåld är att växa upp i ett sammanhang där närmiljön kännetecknas av en hög grad av våld och brottslighet.³⁹ Forskning från Storbritannien⁴⁰ visar att många unga pojkar som hamnar i gängkriminalitet har upplevt våld i sitt eget hem under barndomen. Erfarenheter av våld påverkar ofta självkänslan och skapar en upplevelse av maktlöshet. Det kan i sin tur leda till en strävan efter att erövra en maktposition genom att delta i kriminella sammanhang. I stället för att bli betraktade som brottsoffer och få stöd i sina traumatiska upplevelser kan unga pojkar så småningom hamna i kriminella kretsar där de själva utövar våld. Studien menar att samhällets aktörer måste kunna se att dessa pojkar både är utsatta för våld och utövar våld samtidigt. Att ha upplevt våld i hemmet är en vanlig erfarenhet bland barn och unga som är frihetsberövade på grund av att de har begått brott, enligt intervjuer som gjorts av Barnombudsmannen. Ytterst få av dessa unga hade fått frågor om sin egen våldsutsatthet, trots att det var vanligt att de haft kontakter med myndigheter. Genomgående identifieras en underliggande längtan efter att bli förstådd och få hjälp.⁴¹ Samhällets förståelse för, och kunskap om, våldets komplexitet behöver stärkas och insatser behöver anpassas efter individens erfarenheter och behov.

Våld i ungas nära relationer riskerar att osynliggöras

I en rapport från Brottsförebyggande rådet med fokus på våld i ungas nära relationer, lyfts att centrala verksamheter såsom exempelvis socialtjänsten eller rättsväsende ofta organiseras efter "barn" respektive "vuxna". På grund av detta riskerar framför allt gruppen tonåringar med egna partnerrelationer att falla mellan stolarna. Dessa kategorier skapar organisatoriska stuprör där frågan om våld i ungas nära relationer kan rymmas i flera, eller inget, av verksamhetens områden.⁴² Polisens arbete och insatser är centrala för att nå ut till våldsutövare. Brottsförebyggande rådet bedömer att det finns ett behov av att synliggöra våld i ungas nära relationer i lokal brottsförebyggande samverkan, och i det fall det saknas bör en sådan samverkan upprättas.⁴³

Jämställdhetsmyndigheten genomförde 2023 en enkätstudie i syfte att få en bättre bild av kommuners arbete med våld i nära relationer. I resultaten speglas att våld i ungas nära relationer riskerar att osynliggöras. Enkäten visar att *våld i ungas nära relationer* omnämns i 69 procent av kommunernas styrdokument.⁴⁴ Kommunerna tillfrågades också om de erbjöd kunskaps- och metodstöd inom olika områden som rör våld i nära relationer. Kunskaps- och metodstöd på området *våld i ungas nära relationer* erbjöds endast i 53 procent av de svarande kommunerna.⁴⁵ Ännu färre erbjöd kunskaps- och metodstöd om *sexuell exploatering av barn*, bara 24 procent. Kunskapen om de specifika faktorer som präglar våld i ungas nära relationer tycks därför bara delvis inkluderas i kommunernas arbete på området.

³⁸ Caman & Skott (2023 s.9)

³⁹ Malhi et al. (2020)

⁴⁰ Levell (2022)

⁴¹ Barnombudsmannen (2025)

⁴² Brottsförebyggande rådet (2021 s.103)

⁴³ Brottsförebyggande rådet (2021 s.20)

⁴⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2023 b)

⁴⁵ *Jämfört med svarsalternativen våld i vuxnas partnerrelationer (88 procent) och våld mot barn och unga som utövas av närstående vuxna (81 procent)*

Under 2024 gick Jämställdhetsmyndigheten också igenom kurslitteratur och läroplaner från sjuksköterske- och socionomutbildningar vid 23 olika svenska universitet och högskolor. I genomgången jämförs hur ofta olika grupper nämns i kurslitteraturen för de olika utbildningarna när mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer tas upp. Sammanlagt nämns *hedersrelaterat våld och förtryck* 44 gånger, *hbtq* 38 gånger, *äldre* 33 gånger medan *unga* endast omnämns 27 gånger i litteraturen från de båda programmen. Sjuksköterskeprogrammet var det program inom vilket gruppen unga nämns minst antal gånger.⁴⁶ Detta speglar att blivande socionomer och sjuksköterskor bara delvis får en fördjupad kunskap om specifika faktorer som utmärker våld i ungas nära relationer, trots att förekomsten är vanlig.

⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2024 a)

UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel beskrivs nationella och internationella styrdokument och utgångspunkter för Jämställdhetsmyndighetens arbete mot killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.

Nationella styrdokument och utgångspunkter

Jämställdhetsmyndighetens instruktion och den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Jämställdhetsmyndigheten utgår från flera viktiga utgångspunkter i det våldsförebyggande arbetet med fokus på våld i ungas nära relationer. Enligt sin instruktion⁴⁷ ska myndigheten främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel för alla ändamål samt mot våld i samkönade relationer.

Regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026, syftar till att uppnå det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet. Strategin omfattar våld som främst kvinnor och flickor utsätts för, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck och hbtqi-personers utsatthet för våld. Strategin innehåller prioriteringar för att förebygga och bekämpa våld i nära relationer. Ett av myndighetens kärnuppdrag är att samordna och ge stöd i arbetet med genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.⁴⁸

En målsättning i den nationella strategin är ett utökat och verkningsfullt våldsförebyggande arbete som tar sikte både på att förhindra att våld upprepas och på att förebygga att våld överhuvudtaget uppstår. I strategin finns en ambition om att alla barn och unga ska nås av våldsförebyggande insatser med en genusförändrande ansats. Den nationella strategin innehåller ett särskilt fokus på att förändra skadliga maskulinitetsnormer och aktivt motverka olika föreställningar kring kön som bidrar till att våld och hot ses som legitima uttryck för manlighet. Dessa föreställningar om hur män är och bör vara kan upprätthållas av alla. Insatser för att ändra förväntningar på pojkar och män behöver därför rikta sig till alla, oavsett kön. Strategin framhåller vidare att det våldsförebyggande arbetet ska utgå från en intersektionell analys för att synliggöra olika normer och maktrelationer mellan olika grupper, som bidrar till diskriminering, våldsutsatthet och skilda förutsättningar och möjligheter för människor. Vidare omfattas att motverka kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen, i medier, pornografi och reklam som syftar till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning.

⁴⁷ SFS 2017:937

⁴⁸ Regeringen (2016)

Åtgärdsprogram

Regeringen har tagit fram ett åtgärdsprogram⁴⁹ för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, för åren 2024-2026. I åtgärdsprogrammet lyfts stöd till barn och unga som upplever våld fram som ett av fyra prioriterade utvecklingsområden. Flera åtgärder handlar om att ta fram och sprida information om internet som brottsplats, för att motverka hat och våld som förekommer på nätet. Insatserna ska bidra till att minska de digitala och teknikbaserade dimensionerna av våld i ungas nära relationer, liksom sexuell exploatering och sexuellt våld mot barn och unga. Jämställdhetsmyndigheten ska, enligt åtgärdsprogrammet, kartlägga kunskapsläget om digitala och teknikbaserade dimensioner av våld. I skrivningarna i åtgärdsprogrammet betonas också särskilt att Jämställdhetsmyndigheten ska beakta behovet av att öka kunskapen om strypvåld bland unga. Myndigheten ska även bidra i civilsamhällets arbete med att stötta unga som har utsatts för våld och som utövar våld i nära relationer.⁵⁰

Avgränsningar

Jämställdhetsmyndigheten har inte genomfört någon egen omfattningskartläggning, inom ramen för arbetet med att förebygga våld i ungas nära relationer. Myndigheten utgår i stället från nationell statistik som presenteras i studier såsom *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*⁵¹ och *Brott i nära relationer - kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden*.⁵²

På Jämställdhetsmyndigheten pågår även en rad andra angränsande arbetsprocesser som berör målgruppen unga på olika sätt, parallellt med de uppdrag som beskrivs i denna rapport. Ett exempel är regeringsuppdraget att översätta och anpassa det amerikanska våldsförebyggande programmet *Dating Matters*⁵³, vars svenska namn är *Relationskompassen*. Det är en modell som är utformad för elever i årskurs 5 och 6. Tanken är att eleverna ska mötas av samma preventionsbudskap i skolan, på fritiden och i hemmet. Programmet har visat på våldsförebyggande effekt i en amerikansk kontext, och ska ge kommuner en ökad möjlighet att arbeta våldsförebyggande, på ett strukturerat och systematiskt vis. Relationskompassen kan få stor betydelse för arbetet mot killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer när arbetet implementeras.

Jämställdhetsmyndigheten arbetar också med olika uppdrag, inom vilka unga utgör en viktig målgrupp. Två exempel på det är uppdrag om att *kartlägga hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer och analysera behov av insatser*⁵⁴ och uppdrag om *mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck hos barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna*⁵⁵. Det pågår också ett arbete med flera uppdrag som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Ett exempel är *uppdrag om att kartlägga och analysera förekomsten av barnnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra*

⁴⁹ Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet (2024)

⁵⁰ Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet (2024 s.29)

⁵¹ Jembro & Landberg (2024)

⁵² Brottsförebyggande rådet (2024 c)

⁵³ ALLM 2022/223

⁵⁴ ALLM 2023/205

⁵⁵ ALLM 2024/117

närliggande frågor.⁵⁶ Uppdragen som nämns ovan redovisas separat till Regeringskansliet. Jämställdhetsmyndigheten arbetar även kontinuerligt för att motverka sexuell exploatering av unga. Ett sådant exempel är kampanjen *Låt inte tystnaden tala*.

Internationella styrdokument och utgångspunkter

Istanbulkonventionen

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet⁵⁷, den så kallade Istanbulkonventionen, är en viktig utgångspunkt i arbetet med att motverka killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Istanbulkonventionen ratificerades av Sverige 2014. Konventionen är det första juridiskt bindande avtalet om våld mot kvinnor i Europa. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026, är en del av Sveriges efterlevnad av konventionen.

Istanbulkonventionen omfattar kvinnor under 18 år, det vill säga flickor. Konventionens syfte är att skydda kvinnor och flickor mot alla former av våld och att förebygga, lagföra och avskaffa våld mot kvinnor och våld i hemmet. Istanbulkonventionen slår fast att våld mot kvinnor är ett uttryck för ojämlika maktförhållanden, fördömer alla former av våld och kräver omfattande åtgärder för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Den syftar också till att motverka alla former av våld i nära relationer, bland annat mot barn, hbtqi-personer och nationella minoriteter.

Europarådets expertgrupp GREVIO överlämnade 2019 sin första granskning av Sveriges implementering av Istanbulkonventionen. I granskningen gav GREVIO bland annat en stark uppmaning till de svenska myndigheterna att införa en systematisk och obligatorisk grundläggande utbildning samt fortbildning om alla former av våld som omfattas i Istanbulkonventionen, för all socialtjänstpersonal.

I GREVIOS tematiska utvärderingsrapport från 2024 av Sveriges arbete med att implementera Istanbulkonventionen, skriver GREVIO att flera förändringar i den svenska lagstiftningen har förstärkt arbetet. De ser dock fortsatta utmaningar som rör kvaliteten, frekvens och innehåll gällande fortbildning av yrkesverksamma som möter personer med erfarenheter av våld. De ser också brister i samverkan mellan myndigheter och i tillgång till stöd och skydd för våldsutsatta. De pekar särskilt ut SiS-boenden som en viktig arena för våldsförebyggande arbete, då våldsutsattheten bland de som är placerade på SiS är mycket hög.⁵⁸ GREVIO lyfter också fram att terminologin ”*violence in young relations*” som ofta används, riskerar att dölja den oproportionerliga förekomsten av våld i nära relationer som begås mot flickor och unga kvinnor.⁵⁹

⁵⁶ ALLM 2023/235; Jämställdhetsmyndigheten (2025 a)

⁵⁷ Europarådet (2011)

⁵⁸ GREVIO (2024)

⁵⁹ GREVIO (2024 s. 21)

Barnkonventionen

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter⁶⁰, den så kallade barnkonventionen, antogs av FN:s generalförsamling 1989. År 2020 blev barnkonventionen svensk lag. Konventionen har som mål att alla barn, oavsett bakgrund, har rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Den klargör vilka rättigheter alla barn i hela världen har. I beslut och åtgärder som rör barn ska barnets bästa alltid beaktas. Staten har ett ansvar att skydda barn mot vanvård, utnyttjande och övergrepp. Det innebär att myndigheter är skyldiga att vidta lämpliga åtgärder för skydda barn mot alla former av våld, såsom våld i ungas nära relationer, sexuella trakasserier och övergrepp, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och sexuell exploatering.

Agenda 2030 för hållbar utveckling

Det våldsförebyggande arbetet i Sverige är en del av måluppfyllelsen av Agenda 2030, Förenta nationernas handlingsplan med globala mål för en hållbar utveckling. De 17 globala målen för en hållbar utveckling handlar om att utrota fattigdom, förverkliga de mänskliga rättigheterna och att uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor. De globala målen hänger alla ihop och utgår från tre dimensioner av hållbar utveckling: ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och miljömässig hållbarhet.⁶¹ Mål 5, 10 och 16 är centrala i arbetet med att bekämpa alla former av våld. Målens fokus är att stärka stödmekanismer för personer som är utsatta för våld och våldsförebyggande insatser samt att säkerställa lika rättigheter och motverka diskriminering.

WHO:s principer för våldsförebyggande arbete

I en genomgång av evidens gällande våldsprevention lyfter Världshälsoorganisationen⁶² fram sju olika principer som är betydelsefulla för ett effektivt våldsförebyggande arbete. Tre av principerna har särskilt fokus på att förebygga våld i nära relationer. Dessa är: *främja jämställdhet för att förebygga våld mot kvinnor; förändra kulturella och sociala normer som stödjer våld* samt *upptäck våldsutsatthet, och tillhandahåll stöd, skydd och behandling*. Enligt Världshälsoorganisationen är interventioner som tar hänsyn till genus ur ett kritiskt perspektiv, ett så kallat genusförändrande program, mer effektiva för att förebygga mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor och våld i nära relationer och för att uppnå beteendeförändringar, än program som saknar ett sådant perspektiv. Ett våldsförebyggande arbete med en genusförändrande ansats innebär att arbetet har som fokus att förändra och bredda föreställningar och normer kopplade till kön och sexualitet.

⁶⁰ SFS (2018:1197)

⁶¹ UNDP Sverige (2025)

⁶² WHO (2010)

OM UPPDRAGEN

Jämställdhetsmyndighetens arbete med fokus på att förebygga killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer baserar sig på flera regeringsuppdrag; *Uppdrag om att ge stöd till våldsförebyggande insatser riktad till unga i partnerrelationer, våldsförebyggande insatser riktade till unga i parrelationer samt kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer*. Eftersom dessa uppdrag är närliggande och till viss del överlappande redovisas de samlat i den här rapporten.

Uppdrag om att stödja våldsförebyggande insatser gällande våld i ungas nära relationer

Jämställdhetsmyndigheten fick 2021 ett särskilt uppdrag⁶³ att ge stöd till våldsförebyggande insatser riktade till unga i partnerrelationer. Myndigheten ska stödja arbetet för att stötta unga som har utsatts för våld. Detta uppdrag inkluderar ett fortsatt samarbete med 1000 Möjligheter som driver stöd- och kunskapsplattformen Ungarelationer.se. Myndigheten ska också lämna förslag på hur stödet till unga våldsutsatta kan stärkas ytterligare. Jämställdhetsmyndigheten ska inom ramen för uppdraget även genomföra insatser riktade till unga män som utövar våld och kontroll i sina relationer. Syftet med arbetet är att stärka pågående arbete mot våld i ungas nära relationer för att på så vis snabbt nå ut till unga våldsutsatta och unga våldsutövare. Genom förstärkta insatser i redan pågående arbete, kan även det långsiktiga arbetet stärkas. Nedan beskrivs Jämställdhetsmyndighetens arbete med uppdragets genomförande.

Stöd till våldsförebyggande insatser

Inom arbetet med att stödja våldsförebyggande insatser gällande våld i ungas nära relationer har myndigheten haft särskilda anslag för att stödja och förstärka arbetet under 2021⁶⁴, 2022⁶⁵, 2023⁶⁶. I det arbetet har samverkan skett med aktörerna Ungarelationer.se (1000 Möjligheter), Killar.se (MÄN), Välj att sluta (Länsstyrelsen Stockholm), Mottagningen för unga män (Västra Götalandsregionen), Länsstyrelsen Jämtland och Unizon. Arbetet har redovisats till Regeringskansliet genom Jämställdhetsmyndighetens årsredovisningar 2021, 2022, 2023. Arbetet i samverkan med ovan nämnda aktörer kommer därför inte att lyftas vidare i denna rapport.

Framtagande av forskning

Jämställdhetsmyndigheten har finansierat och bidragit till ny svensk forskning på området våld i ungas nära relationer. Studierna *Dödligt partnervåld mot unga*⁶⁷, *Våld i ungas nära relationer och det ideella stödet*⁶⁸ samt *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld*

⁶³ ALLM 2021/264

⁶⁴ A2021/01443 A2021/01397

⁶⁵ A2021/02395, A2021/02318 (delvis)

⁶⁶ A2022/01652, A2022/01607 (delvis)

⁶⁷ Caman & Skott (2023)

⁶⁸ Korkmaz & Överlien (2023)

*och förtryck*⁶⁹ har tagits fram inom ramen för myndighetens arbete. Forskningsrapporterna utgör utgångspunkt för analys och åtgärdsförslag i denna rapport.

Samordnat framtagande av underlag

Jämställdhetsmyndigheten har under arbetet med uppdraget haft flera närliggande uppdrag som rör stärkt kunskap om våld i nära relationer.⁷⁰ Jämställdhetsmyndigheten har valt att samordna viss insamling och analys av material och data i dessa kartläggningsuppdrag för att använda resurserna effektivt. Bland annat har en genomgång gjorts av kurslitteratur och läroplaner från sjuksköterske- och socionomutbildningar och data från Jämställdhetsmyndighetens kommunenkät har analyserats. Denna samordning har gett möjlighet att hitta gemensamma teman och överlappningar för samtliga av dessa uppdrag.

Svartsjuka är inte romantiskt

Svartsjuka är inte romantiskt är ett nationellt, kontinuerligt och strukturerat våldsförebyggande arbete med fokus på våld i ungas nära relationer. Arbetet sker i samverkan mellan Jämställdhetsmyndigheten, 1000 Möjligheter, Länsstyrelserna och Polismyndigheten. Syftet med arbetet är att öka vuxnas kunskap om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer och hur det kan förebyggas och bekämpas, liksom att synliggöra vuxnas ansvar i det våldsförebyggande arbetet. Syftet är också att möjliggöra för unga att fundera över vad som utmärker en schysst nära relation och en oschysst nära relation samt vilka handlingar som kan definieras som våld.

Arbetet består av att tillhandahålla kunskap om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer via en webbplats⁷¹ och att genomföra en årlig kampanj som bland annat sprids i sociala medier. Arbetet innefattar också att genomföra konferenser samt att förvalta och sprida ett stödmaterial som riktar sig till yrkesverksamma som möter unga.⁷²

Uppdrag om att kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer

I ändring av regleringsbrev för budgetåret 2023 fick myndigheten ett utökat uppdrag gällande våld i ungas nära relationer.⁷³ Jämställdhetsmyndigheten ska enligt uppdraget kartlägga i vilken mån berörda myndigheter inkluderar och särskiljer information om våld i ungas nära relationer i sin kunskapsproduktion och sitt kunskapsstöd.

Uppdraget ska omfatta såväl våldsutsatthet som våldsutövning i ungas nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Inom ramen för uppdraget ska Jämställdhetsmyndigheten sprida och tillgängliggöra stödmaterial till yrkesverksamma samt genomföra övriga kompetenshöjande insatser som myndigheten bedömer är relevanta. Vid

⁶⁹ Jernbro & Landberg (2024)

⁷⁰ *Det rör framför allt kartläggningsuppdragen om att* Kartlägga hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer och analysera behov av insatser (ALLM 2023/205), Kartlägga kunskap om våldsutsatthet bland äldre personer (ALLM 2023/105), Kartläggning av våld mot män i nära relationer (ALLM 2023/285), samt Uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor (ALLM 2023/235).

⁷¹ www.svartsjukaarinteromantiskt.se

⁷² Jämställdhetsmyndigheten, Unga relationer.se, Länsstyrelserna & Polismyndigheten (2025)

⁷³ ALLM 2023/208

behov ska myndigheten även ta fram stödmaterial till yrkesverksamma. Myndigheten ska lämna förslag till hur arbetet för att förebygga och upptäcka våld i ungas nära relationer kan förbättras. Uppdraget ska omfatta såväl våldsutsatthet som våldsutövning i ungas nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Inom ramen för uppdraget ska Jämställdhetsmyndigheten beakta utsatthet för våld i särskilt sårbara grupper, exempelvis unga hbtqi-personer och unga med funktionsnedsättningar. Nedan beskrivs kortfattat Jämställdhetsmyndighetens arbete med uppdragets genomförande.

Kartläggningsrapport

En kartläggningsrapport⁷⁴ har tagits fram på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten. Rapporten syftar till att ge en samlad bild av statliga myndigheters kunskapsstöd på området, och återges under rubriken *Stärkt kunskap om våld i ungas nära relationer* som en utgångspunkt för analys och åtgärdsförslag på området.

Kunskapshöjande insatser

En nationell konferens genomfördes 2024, där forskningen som tagits fram inom ramen för myndighetens arbete presenterades. Konferensen spelades in och finns att ta del av på Jämställdhetsmyndighetens webbplats. I samband med att de fyra rapporterna⁷⁵ lanserades har myndigheten också genomfört webinarium där forskarna presenterade sina resultat. Tre av rapporterna finns också sammanfattade i en lättillgänglig kortrapport (se bilaga 1).

Ytterligare kunskapshöjande insatser som genomförts har riktat sig till personal i öppen fritidsverksamhet, skolpersonal och Länsstyrelsernas utvecklingsledare inom flera olika sakområden. Den kunskapsproduktion och det kunskapsstöd som identifierades i kartläggningsrapporten som omnämns ovan finns sammanställd på Jämställdhetsmyndighetens webbplats⁷⁶ för att underlätta för yrkesverksamma att hitta rätt.

Dialog med myndigheter

Under kartläggningsarbetets gång har dialog förts med de myndigheter som finns inskrivna i uppdraget och med flera andra relevanta myndigheter och aktörer. Såväl enskilt som samlat har ett samtal förts kring behov av samordning och stärkt myndighetssamverkan gällande killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Jämställdhetsmyndigheten har också medverkat på ett samråd i Myndigheten för delaktighets regi, för att särskilt inhämta synpunkter som rör funktionsrättsperspektiv. Vidare har Jämställdhetsmyndigheten genomfört en medskapande workshop med de myndigheter som lyfts fram som centrala aktörer i kartläggningsrapporten⁷⁷, för att undersöka förutsättningarna för stärkt myndighetssamverkan i syfte att tillhandahålla kompetensutveckling och stöd till yrkesverksamma på området killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.

⁷⁴ Korkmaz & Andersson (2024)

⁷⁵ Korkmaz & Överlien (2023); Caman & Skott (2023); Jernbro & Landberg (2024); Korkmaz & Andersson (2024)

⁷⁶ jamstalldetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/vald-i-ungas-nara-relationer/

⁷⁷ Korkmaz & Andersson (2024)

Revidering av stödmaterial, Svartsjuka är inte romantiskt

I uppdraget anges att Jämställdhetsmyndigheten vid behov ska ta fram stödmaterial till yrkesverksamma. Myndigheten har gjort bedömningen att det huvudsakliga behovet i nuläget inte är ett nytt stödmaterial till yrkesverksamma, utan har fokuserat på en omfattande revidering det befintliga stödmaterialiet för *Svartsjuka är inte romantiskt*⁷⁸. Stödmaterialiet har omarbetats efter inhämtande av synpunkter från elever i högstadie- och gymnasieskola, vuxna yrkesverksamma, ungdomspoliser och andra relevanta aktörer. I revideringen har materialet fått en ny struktur, som är mer pedagogiskt, överskådligt och tillgängligt. Materialet har också uppdaterats utifrån ny forskning och lagstiftning. Intersektionella och normkritiska perspektiv har även integrerats genomgående i materialets skrivningar.

⁷⁸ Det reviderade stödmaterialiet lanseras den 9 april 2025 på en nationell konferens.

STÄRKT KUNSKAP OM VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER

I detta kapitel redovisas de viktigaste resultaten av de fyra rapporter som tagits fram inom Jämställdhetsmyndighetens uppdrag som rör killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.⁷⁹ Resultaten som presenteras här ligger till grund för analys, slutsatser och rekommendationer i kommande kapitel.

Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Rapporten *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*⁸⁰ bygger på data från Stiftelsen Allmänna Barnhusets nationella kartläggning av våld mot barn som genomfördes 2022. Resultaten baseras på en enkät som skickades ut till 149 skolor runt om i Sverige. Sammanlagt svarade 5 820 elever i årskurs nio anonymt på frågor om utsatthet för olika former av våld begått av såväl jämnåriga som av vuxna. I rapporten analyseras svaren på de frågor i enkäten som rör våld i egna parrelationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Sammanlagt har svar från 2 711 ungdomar analyserats, varav 1 311 är flickor, 1 311 är pojkar och 89 är icke-binära.

Studien visar att nästan var tredje ungdom (31 procent) som har haft en parrelation har varit utsatt för någon typ av våld i en nära relation redan vid 15 års ålder. Vanligast var digitalt psykiskt våld följt av psykiskt våld. Nästan en av tio som hade haft en parrelation svarar att de hade varit utsatta för sexuellt och fysiskt våld i relationen. Rapporten belyser tydliga könsskillnader. Flickor rapporterar att de är utsatta för alla former av våld i betydligt högre utsträckning än pojkar. Studien visar också att de unga som identifierar sig som icke-binära hade en betydligt högre utsatthet för våld jämfört med pojkar. Nästan 40 procent av flickor och icke-binära uppger att de varit våldsutsatta jämfört med 23 procent av pojkarna. Sexuellt våld var fyra gånger så vanligt bland både flickor och icke-binära jämfört med pojkar.

Rapporten visar även att de som utsätts för våld av en partner ofta hade varit utsatta för våld av andra personer, exempelvis en familjemedlem. Ungdomar med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och ungdomar med föräldrar som har skadligt bruk och beroende av narkotika och alkohol var också utsatta för våld i högre utsträckning än andra unga.

Vidare visar studien att utsatthet för våld har stora effekter på den psykiska hälsan. Unga som utsatts för våld i en nära relation uppger i högre utsträckning att de hade självskadebeteende, ätstörning, depression, suicidtankar och suicidförsök än unga som inte hade varit utsatta för våld.

⁷⁹ Forskningsrapporterna finns att tillgå i sin helhet på Jämställdhetsmyndighetens webbplats.

⁸⁰ Jernbro & Landberg (2024)

Ungefär var femte tillfrågad ungdom uppger att de upplevde oskuldskrav⁸¹. Ungdomar med oskuldskrav var i högre utsträckning utsatta för våld av föräldrar och andra vuxna än övriga ungdomar. Flickor med oskuldskrav var utsatta för mer allvarligt och systematiskt fysiskt våld än pojkar och övriga flickor. Ungdomar med oskuldskrav, särskilt flickor, hade i högre grad krav från sin omgivning på en partner och relation än övriga samt större krav på att vara i en heterosexuell relation.

Studien är unik eftersom deltagarna är ovanligt unga. Många av dem hade redan utsatts för våld i en egen relation. En slutsats i rapporten är att det våldsförebyggande arbetet behöver stärkas och vidgas för att omfatta yngre barn. Om det våldsförebyggande arbetet bland yngre barn stärks, kan risken minska för våld i ungas nära i relationer och även senare i livet.

Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet. Möjligheter och begränsningar.

Rapporten *Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet - Möjligheter och begränsningar*⁸² undersöker hur och varför unga söker stöd hos ungdoms-, tjej- och/eller transjourer när de blir utsatta eller utsätter andra för våld i nära relation. Rapporten är uppdelad i tre delstudier som berör samhällets ideella stöd, vad våldsutsatta och våldsutövande unga söker stöd för online samt hur unga resonerar kring samhällets stöd utifrån våld i ungas nära relationer.

Rapportförfattarna konstaterar att jourer runt om i landet samlar engagemang och kunskap om våld i ungas nära relationer. Jourerna har en viktig roll, då de har en låg tröskel och spetskompetens om unga. I rapporten framgår att ideella verksamheter är viktiga på grund av att de erbjuder en lägre tröskel för stöd. En faktor till varför unga söker sig till jourerna är att stödet som unga erbjuds inte är villkorat. En annan fördel är att unga kan välja att vara anonyma i sin kontakt med verksamheten. På så vis kan unga ha viss kontroll över om sociala myndigheter eventuellt kopplas in. Det är viktigt för unga att kunna söka stöd anonymt, speciellt för unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som inte kan vända sig till någon i sin omgivning. Ungar som lever med hedersrelaterat våld och förtryck väljer ofta bort att söka stöd hos exempelvis elevhälsovård eller socialtjänst, som har ett formellt ansvar för barns och ungas hälsa.

Jourerna får ofta vara de som tar emot en berättelse om våld första gången den berättas. I studien framkommer det att unga ofta söker stöd i ett akut skede. Vissa söker stöd för något som sker här och nu. Många söker stöd för att få hjälp med att reda ut om det faktiskt är våld de har blivit utsatta för. Ungar som utövar våld söker ofta stöd efter att de har fått till sig av en före detta partner att de har gått över den personens sexuella gränser. Då väljer de främst att vända sig till en anonym chatt.

I studien framkommer också jourernas uppfattning om att kommunala och regionala aktörer inte tar vid i tillräckligt hög utsträckning, då mer stöd till de våldsutsatta behövs än vad jourerna kan tillhandahålla. Bilden från flera jourer är även att unga har en viss misstro till myndigheter, vilket resulterar i att de i stället vänder sig till en jour.

⁸¹ Förväntningar från familjen eller släkten att vänta med sex tills de gift sig, benämns som oskuldskrav.

⁸² Korkmaz & Överlien (2023)

Vidare framkommer att unga ofta avfärdar skolkuratoren som någon som de kan söka stöd hos, utifrån att en partner som utsätter dem för våld kanske går på samma skola. I dessa fall beskrivs kuratorn som otillgänglig. Ett anonymt stöd online blir i stället mer tillgängligt då, än det stöd som finns i den ungas sociala nätverk.

Dödligt partnervåld mot unga

Rapporten *Dödligt partnervåld mot unga*⁸³ undersöker omfattning och utveckling av dödligt partnervåld i heterosexuella relationer, baserat på samtliga lösta fall av dödligt partnervåld i Sverige mellan 1990 och 2017.

I rapporten framgår det att dödligt partnervåld inte är ett problem som bara finns bland vuxna. Unga personer utsätts i liknande utsträckning. Det är sex gånger högre risk att kvinnor, oavsett ålder, blir utsatta för dödligt partnervåld i jämförelse med män. I genomsnitt dödas 14 kvinnor och/eller flickor av en partner per år. Dödligt partnervåld mot kvinnor och flickor har minskat över tid, med 1,4 procent per år i genomsnitt. Uppdelat på ålder står det dock klart att denna minskning gäller kvinnor, medan dödligt partnervåld mot flickor har varit konstant över tid.

Dödligt partnervåld har under lång tid setts som något som vuxna främst utsätts för. I rapporten framkommer det att så inte är fallet. 16 procent av allt dödligt partnervåld i Sverige begås mot personer som inte hunnit fylla 26 år. I jämförelser mellan unga och vuxna över 26 år så framkommer det att det finns både likheter och olikheter. Det är tydligt att den stora majoriteten av unga som dödas av en partner, hela 97 procent, är tjejer i heterosexuella relationer som har dödat av en manlig partner.

De viktigaste faktorerna som utmärker dödligt partnervåld mot tjejer är separation som motiv och strypning som tillvägagångssätt. Det är dubbelt så hög risk för tjejer att dödas genom strypning i jämförelse med vuxna kvinnor. Det finns också skillnader mellan unga och vuxna vad gäller substanser som konsumeras och missbrukas i samband med det dödliga våldet. Narkotikaanvändning är vanligare både bland gärningsmän och brottsoffer vid dödligt partnervåld mot tjejer.

En trolig förklaring till skillnaderna mellan unga och vuxna kan vara att mycket av det våldsförebyggande arbetet genom åren har varit riktat mot vuxna. Kunskapen kring dödligt våld i ungas partnerrelationer är begränsad. För att effektivt kunna bekämpa och förebygga partnervåld, oavsett ålder, behöver specifik hänsyn tas till unga brottsoffer.

⁸³ Caman & Skott (2023)

Kartläggning av myndigheters kunskapsstöd rörande våld i ungas nära relationer

Rapporten *Kartläggning av myndigheters kunskapsstöd rörande våld i ungas nära relationer*⁸⁴ syftar till att ge en samlad bild av statliga myndigheters kunskapsstöd på området. Rapporten bygger på semi-strukturerade intervjuer med representanter från 23 statliga myndigheter samt Sveriges kommuner och regioner. En sammanställning har också gjorts av aktörernas explicita material gällande våld i ungas nära relationer.

Resultaten visar att myndigheter i stor utsträckning har uppdrag att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns dock tendenser till att våld i ungas nära relationer inte uppmärksammas i samma utsträckning som våld i vuxnas nära relationer. Det finns ett mindre antal aktörer som belyser våld i ungas nära relationer, men det är tydligt att fler aktörer arbetar med frågan mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, utifrån ett vuxenperspektiv.

En handfull myndigheter framstår som lämpliga kunskapsbärare av frågan våld i ungas nära relationer. Rapportförfattarna framhåller att det kan vara bra med en central aktör i framtiden, som kan sammanställa och tillgängliggöra kunskapsproduktion, metoder och implementeringsstöd som rör våld i ungas nära relationer.

Kartläggningen visar också att den kunskapsproduktion som finns tillgänglig på området i stor utsträckning består av akademiska rapporter och att dessa inte alltid når ut till de tilltänkta målgrupperna. Det kan därför finnas en vinst i att omarbete akademisk kunskapsproduktion och göra den mer lättillgänglig, både för unga själva och för praktiker. En kunskapslucka som identifieras i kartläggningen rör ungdomar med funktionsnedsättning och deras utsatthet för våld i en egen nära relation. Stödet till unga som är institutionsplacerade behöver också ytterligare stärkas. Det finns även ett omfattande behov av mer kunskap om unga våldsutövare. Rapportförfattarna ser behov av att denna kartläggning följs upp med en fördjupad studie som ringar in hur professionella utifrån sina olika yrkeskontexter bättre kan förebygga våld i ungas nära relationer.

⁸⁴ Korkmaz & Andersson (2024)

ANALYS OCH SLUTSATSER

Nedan följer Jämställdhetsmyndighetens analys och bedömning av vilken riktning det fortsatta arbetet med att förebygga killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer behöver ta. Analysen tar sin utgångspunkt i den nya forskning som presenteras ovan samt i de insatser och aktiviteter som har genomförts under arbetet med uppdragen. Analysen ligger till grund för åtgärdsförslag och rekommendationer samt färdplan för Jämställdhetsmyndighetens fortsatta arbete inom området, som beskrivs i kommande kapitel.

Stärk kunskapen om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att befintlig kunskap om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer behöver synliggöras och tillgängliggöras på bred front. Killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer behöver inkluderas systematiskt i det vålds- och brottsförebyggande arbetet på alla nivåer, och kunskap om ungdomsspecifika faktorer behöver beaktas. GREVIO har uppmanat Sverige⁸⁵ att granska centrala riktlinjer och styrande dokument, inklusive utbildningsmaterial, för att säkerställa att de adresserar frågor om kvinnors och flickors utsatthet för våld, utan att det leder till stigmatisering eller diskriminering av våldsutsatta kvinnor och flickor. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att området killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer behöver integreras i ordinarie arbete och inkluderas i såväl styr- och ledningssystem som i handböcker, metodstöd och andra relevanta material som rör mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämställdhetsmyndigheten har tidigare lämnat rekommendationer om ett införande av kunskapsmål för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i särskilda universitetsutbildningar, vilket har visat sig vara en framgångsrik insats för ökad upptäckt av våld.⁸⁶ Socionomer, sjuksköterskor, jurister, poliser och lärare är exempel på centrala yrkesgrupper som behöver ökad kunskap om ungdomsspecifika faktorer gällande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer även att forskning om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer fortsatt behöver prioriteras. Några områden där kunskapen behöver stärkas gäller unga i särskilt utsatta livssituationer, såsom unga med funktionsnedsättning, unga hbtqi-personer och unga som lever i social utsatthet. Myndigheten bedömer också att fördjupad kunskap behövs om den särskilda utsatthet som unga befinner sig i, som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och samtidigt för våld i en egen partnerrelation. Kunskapen om unga som utövar våld är även bristfällig, och behöver utvecklas. Kunskapen behöver också stärkas om strypvåld och om pornografins konsekvenser och skadeverkningar för unga och hur det kan motverkas. Forskningsrapporterna som tagits fram nämner också följande:

⁸⁵ GREVIO (2019, Punkt 87)

⁸⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2024 b)

- En kunskapslucka är hur offentligt hållet stöd till våldsutsatta unga ser ut. Kunskapen om i vilken utsträckning offentliga aktörer så som skola och socialtjänst når unga utsatta respektive unga utövare av våld med stödinsatser behöver generellt stärkas.⁸⁷
- Det är av vikt att följa arbetet med den nya läroplanen Sexualitet, samtycke och relationer och dess effekter på det våldspreventiva arbetet.⁸⁸
- Ytterligare ett utvecklingsområde är framtagandet av strukturerade riskbedömningar gällande att våld ska inträffa eller upprepas, samt risken för dödlig utgång.⁸⁹
- En kunskapslucka är riskfaktorer för dödligt partnervåld i jämförelse med riskfaktorer för upprepat partnervåld, i synnerhet för unga.⁹⁰
- Det finns också stora kunskapsluckor om faktorer som minskar riskerna för våldsutövande och våldsutsatthet, i synnerhet gällande unga. Aspekter som digitalt och sexuellt våld behöver särskilt beaktas.⁹¹
- Det finns behov av fördjupad kunskap kring hur kunskapsproduktion och kunskapsstöd gällande våld i ungas nära relationer bättre kan nå ut till yrkesverksamma som möter unga.⁹²

Förstärk det universella preventionsarbetet

Ålder är en viktig aspekt i arbetet med att förebygga och bekämpa våld av flera olika skäl. Killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer behöver uppmärksammas särskilt eftersom unga som grupp utsätts för våld i hög utsträckning jämfört med andra.

De forskningsrapporter som tagits fram pekar i samma riktning - att många unga har erfarenhet av våld i sin egen nära relation, främst flickor och unga kvinnor. Exempelvis konstaterar Jernbro & Landberg i sin studie⁹³ att erfarenheter av våld i nära relationer var vanligt bland ungdomar redan på högstadiet, vilket pekar på att ett våldsförebyggande arbete behöver starta tidigt i barns liv. Forskarna rekommenderar ett preventionsarbete som är långsiktigt och återkommande under barn och ungas uppväxt och att det ingår i ett bredare våldspreventivt arbete, snarare än att det begränsas till punktinsatser som ofta är vanligt förekommande när det gäller förebyggande arbete.⁹⁴

Våld går att förebygga. Världshälsoorganisationen slår fast att en grundläggande princip för att förebygga mäns våld mot kvinnor är att främja jämställdhet, och att interventioner som tar hänsyn till genus ur ett kritiskt perspektiv, en så kallad genusförändrande ansats, är mer effektiva för att förebygga våld och för att uppnå beteendeförändringar.⁹⁵ I ett våldsförebyggande arbete med en genusförändrande ansats synliggörs skadliga

⁸⁷ Korkmaz & Överlien (2023)

⁸⁸ Korkmaz & Överlien (2023)

⁸⁹ Caman & Skott (2024)

⁹⁰ Caman & Skott (2024)

⁹¹ Caman & Skott (2024)

⁹² Korkmaz & Andersson (2024)

⁹³ Jernbro & Landberg (2024)

⁹⁴ Jernbro & Landberg (2024)

⁹⁵ WHO (2010)

maskulinitetsnormer och föreställningar om makt och kön, som bidrar till att våld ses som legitima uttryck för manlighet. Den genusförändrande ansatsen bidrar också till att bredda föreställningar om kön, bortom två kategorier.

Det finns dock ingen enskild faktor som ensam orsakar våld. Därför räcker det inte med enstaka insatser för att förebygga och motverka våld. För ett effektivt preventionsarbete krävs en kombination av insatser som sker samordnat på många arenor där barn och unga vistas.⁹⁶ Den genusförändrande ansatsen är en viktig utgångspunkt i arbetet. Det är även viktigt att uppmärksamma sambanden mellan lindrigt och grovt våld och att få möjlighet som ung att träna på att vara en aktiv åskådare, som agerar mot lindrigt våld.⁹⁷ Jämställdhetsmyndigheten bedömer att ett förstärkt och systematiserat våldsförebyggande arbete behöver bedrivas på flera områden, såsom i förskola, skola (inklusive anpassad skola), öppen fritidsverksamhet och i program för föräldraskapsstöd.

Arbete med universell prevention pågår redan på en mängd olika områden, av olika aktörer, på olika men närliggande, preventionsfält. Preventionsområden såsom mäns våld mot kvinnor, psykisk ohälsa, ANDTS⁹⁸ och kriminalitet är ofta sammanlänkande och kan ha gemensamma bakgrundsfaktorer. Att förstå vilka faktorer som är påverkbara kan ge underlag för att prioritera satsningar på tidiga förebyggande och främjande insatser, som minskar risker för att individer utövar våld.⁹⁹ Genom att identifiera och påverka skyddsfaktorer för våld kan ett samlat preventionsarbete skapa en förändring och bryta en normalisering av våld och kränkningar i vardagen. På så vis kan vi långsiktigt förebygga att grövre former av våld uppstår.¹⁰⁰

För ett effektivt våldsförebyggande arbete behövs, som i all annan verksamhet, ekonomiska resurser. Samtidigt är samhällets resurser begränsade. Om närliggande preventionsområden samordnas, kan synergier dock skapas för det förebyggande arbetet på samtliga av dessa områden. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att en tydligare samverkansstruktur behöver utvecklas *mellan preventionsområden* och att en systematik som möjliggör ett förebyggande arbete på flera arenor samtidigt, behövs för att nå dit.

Några Länsstyrelser har under de senaste åren bedrivit fördjupad samverkan kring det våldsförebyggande arbetet, vilket har möjliggjort ett utvecklingsarbete för kommuner. Ett exempel är arbetet som bedrivs inom initiativet *Våldsprevention Västerbotten* där sju glesbygdskommuner i länet får stöd i hur ett våldsförebyggande arbete med en genusförändrande ansats kan byggas upp.¹⁰¹

Ett annat exempel på ett lovande arbetssätt är arbetet som *Hälsokällan*, Fyrbodals kommunalförbund, bedriver tillsammans med förskola, skola och fritidshem i syfte att utveckla det tidiga våldsförebyggande arbetet. Ytterligare ett exempel är projektet *CTRL* som

⁹⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2019 s.80)

⁹⁷ WHO (2010)

⁹⁸ *Alkohol, narkotika, doping, tobak och spel*

⁹⁹ Johansson (2022)

¹⁰⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2020)

¹⁰¹ Länsstyrelsen Västerbotten (2023)

drivs av Fredens Hus, Uppsala Kvinnojour och Sentor Security. Arbetet syftar till att belysa och förebygga digitalt våld i ungas relationer. Dessa arbetsätt har finansierats via statsbidrag från Jämställdhetsmyndigheten.

Jämställdhetsmyndighetens pågående arbete med att anpassa och implementera Relationskompassen¹⁰² är ett annat exempel på ett våldsförebyggande arbete, som på sikt kan komma att få stor betydelse för att förebygga killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.

Ett universellt preventionsarbete riktat till yngre åldersgrupper behöver dock bedrivas systematiskt. Det behöver särskilt säkerställas att det generella preventionsarbetet inkluderar, anpassas till och är tillgängligt för grupper av unga där samhällets insatser brister, till exempel unga hbtqi-personer, unga med funktionsnedsättningar, unga som lever i social utsatthet och unga som lever med hedersrelaterat våld och förtryck och har en egen partnerrelation. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att en kartläggning behöver ske av hur det universella våldsförebyggande arbetet är strukturerat, vilka beröringspunkter som finns med andra preventionsområden och hur det implementeras på nationell, regional och lokal nivå. Med en tydlig bild av hur det arbetet ser ut i Sverige, kan arbetet både stärkas, effektiviseras och samordnas på ett bättre sätt.

Skolans arbete med kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer och arbetet mot kränkande behandling och diskriminering är centralt för att unga ska få kunskap och möjlighet att reflektera kring respektfulla relationer. Skolans arbete med att främja jämställdhet utgör en central del av ett universellt våldsförebyggande arbete. Kunskapen behöver öka om hur killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer bäst kan förebyggas och förhindras i en skolmiljö. Därför behöver kopplingarna förtydligas mellan skolans arbete mot kränkande behandling och diskriminering, ämnet sexualitet, samtycke och relationer och sakområdet killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.

Arbetet mot våld i ungas nära relationer behöver vara tillgängligt och inkluderande

Unga är generellt mer våldsutsatta än vuxna.¹⁰³ Vissa unga har också ökad risk att utsättas för våld i nära relationer jämfört med andra, där flickor och ickebinäras utsatthet är oproportionerligt stor i jämförelse med pojkar. Unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning har också en ökad risk att utsättas för våld i ungas nära relationer.¹⁰⁴

Det finns en rad hinder som kan uppstå när unga behöver information, stöd, skydd eller behandling i samband med våld i nära relationer. Ett exempel kan vara att en ung person som söker stöd för utsatthet eller utövande av våld i en nära relation kan uppfatta att en kvinnojour, Kvinnofridslinjen eller Stödlinjen för män inte är till för unga, eftersom dessa stödverksamheter via sitt namn signalerar att målgruppen kanske framför allt är vuxna.

¹⁰² Målgruppen för Relationskompassen är barn i årskurs 5 och 6.

¹⁰³ Brottsförebyggande rådet (2024 a); Brottsförebyggande rådet (2024 c)

¹⁰⁴ Jernbro & Landberg (2024)

Det finns också grupper av unga som riskerar att ha sämre tillgång till hjälp, stöd och skydd. Unga vars nära relationer, könsidentitet, sexuella läggning eller funktionsförmåga inte stämmer överens med en normativ förståelse av våld i nära relationer, riskerar att inte identifiera sig själva som våldsutsatta. När verksamheter är organiserade utifrån en normativ bild av våld i nära relationer riskerar också de som bryter mot dessa normer att inte få tillgång till rätt stöd. Det kan gälla om verksamheterna inte är tillgänglighetsanpassade för personer med funktionsnedsättning eller om de utgår från en heteronormativ bild av våld. Förtroendet för olika samhällsinsatser kan också vara lägre bland vissa grupper, vilket kan påverka hjälpsökande. En rapport från Jämställdhetsmyndigheten¹⁰⁵ visar till exempel att tidigare erfarenheter av kränkande och diskriminerande behandling och bemötande kan leda till att hbtqi-personer inte förväntar sig ett gott bemötande, att det påverkar förtroendet för samhällets stödinsatser generellt och att det i förlängningen kan leda till att hbtqi-personer tar del av samhällets stödinsatser i mindre utsträckning än andra.

Det är av avgörande betydelse att det finns tillgång till information samt stöd-, skydd- och behandlingsinsatser som är anpassade till unga som har erfarenhet av våld i nära relationer. Information, stöd-, skydd- och behandlingsinsatser behöver vara utformade för att vara tillgängliga för unga personer, inklusive unga som tillhör olika minoritetsgrupper. Detta innefattar såväl fysisk, ekonomisk och informationsmässig tillgänglighet, liksom att verksamheten inte diskriminerar någon grupp. Vidare behöver det säkerställas att personal som möter unga har rätt kompetens, att bemötandet är adekvat och att verksamheten är baserad på bästa tillgängliga kunskap. I allt detta utvecklings- och kvalitetsarbete är ungas synpunkter centrala.

Ett normmedvetet förhållningssätt behöver fortsätta implementeras på arenor där unga befinner sig, i syfte att synliggöra och motverka könsnormer som möjliggör killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Utsatthet utifrån bakgrundsfaktorer som normbrytande funktionsförmåga, könsidentitet och sexuell läggning behöver också synliggöras i datainsamling och befolkningsstudier framöver. På så vis kan det universella våldsförebyggande arbetet stärkas och bättre säkerställa dessa gruppers rätt till stöd och skydd. Även social utsatthet behöver beaktas i arbetet i större utsträckning än vad det gör idag.

Att se, agera och förändra

Nästan var tredje ung person som har dejtats eller haft en nära relation har varit utsatta för någon form av våld. Killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer sker ofta på platser där vuxna befinner sig, och där vuxna också har möjlighet att se och agera mot våld.¹⁰⁶ Eftersom killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer är så pass vanligt är det av avgörande vikt att samhällsinstanser tidigt identifierar och fångar upp ungas utsatthet för våld och utövande av våld.

GREVIO påpekar i sin granskning att det finns fortsatta utmaningar som rör kvaliteten, frekvens och innehåll gällande fortbildning av yrkesverksamma som möter personer med

¹⁰⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2025 b)

¹⁰⁶ Korkmaz (2021)

erfarenheter av våld. Jämställdhetsmyndigheten ser ett generellt behov av att säkra förmågan bland vuxna som möter unga att upptäcka såväl utsatthet för våld som skadligt, kontrollerande och problematiskt beteende. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att samtliga lärarprogram och utbildning för annan skolpersonal bör inkluderas i högskoleförordningen om ett obligatoriskt examensmål om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Detta i syfte att möta de identifierade behov av kunskap som yrkesverksamma har för att kunna upptäcka våld och erbjuda stöd, skydd och behandling till unga med erfarenhet av våld.

Det är centralt att vuxna som möter unga har kunskap om att unga personer kan vara utsatta för både hedersrelaterat våld och förtryck och för våld i en partnerrelation samtidigt. Unga som lever med hedersrelaterat våld och förtryck, och som har en partnerrelation där det förekommer våld, riskerar att hamna i en exceptionellt utsatt situation, eftersom den som utsätts för våld kan utsättas för ytterligare våld om familj informeras. Det gäller i synnerhet unga som utsätts för barn- eller tvångsaktenskap, som har mycket begränsade möjligheter att söka stöd eftersom de förväntas/pressas att vara kvar i äktenskapet av såväl make, som deras respektive familjer, släkt och ibland ett ännu större kollektiv.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att frågor om våld behöver ställas på ett systematiskt vis i verksamheter som möter många unga, till exempel elevhälsa, socialtjänst och ungdomsmottagning. Ett exempel på ett arbetssätt för att systematiskt ställa frågor om våldsutsatthet är genom verktyget SEXIT¹⁰⁷, som bland annat används vid ungdomsmottagningar, och som har fått stor spridning nationellt.

Skolan är en plats där de allra flesta unga spenderar mycket tid. Personal i skolan har en unik möjlighet att möta unga och att se och agera vid såväl utsatthet för våld som utövande av våld, i möten med elever i korridoren, på skolgården eller andra platser utanför klassrummet. Det behövs mer kunskap om hur samtliga personalkategorier som möter unga i skolan ska få kunskap om, och förutsättningar för att kunna identifiera och agera när det gäller våld bland unga. Det inkluderar också hur pedagoger som möter unga i skolan bäst får tillgång till kontinuerlig kompetensförsörjning gällande hur ett förebyggande arbete som rör killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer kan integreras i skolundervisning, med särskilt fokus på sexualitet, samtycke och relationer. Förmågan att hantera komplex utsatthet, om någon exempelvis både har en funktionsnedsättning och utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, behöver särskilt stärkas.

Arbete för att identifiera killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer samt arbete för att stödja och skydda personer som är utsatta för våld, behöver också utvecklas och bedrivs på de specifika arenor där unga med funktionsnedsättningar befinner sig, till exempel anpassad skola, habilitering, barn- och ungdomspsykiatri, LSS-verksamheter och särskilda boenden.

Andersson och Korkmaz studie tyder på att det finns allvarliga brister i arbetet med att identifiera SiS-placerade ungas utsatthet för killars våld mot tjejer och våld i en nära relation,

¹⁰⁷ SEXIT är en metod som syftar till att unga som är sexuellt risktagande eller utsatta och/eller personer med erfarenhet av våld, ska identifieras och erbjudas relevant vård och stöd.

där utsatthet för våld riskerar att negligeras till förmån för annan social problematik.¹⁰⁸ Även inom institutionsvården behöver detta arbete prioriteras och utvecklas.

Pedagoger och skolpersonal, personal i verksamheter för personer med funktionsnedsättningar och personal i institutionsvård kan alla ha en avgörande betydelse för att se, agera och stödja unga som utsätts för, eller utövar, våld. Detta gäller även vårdnadshavare och andra närstående vuxna, personal i öppen fritidsverksamhet, ledare inom idrottsverksamhet eller annat föreningsliv, personal på ungdomsmottagning, personal inom barn- och ungdomspsykiatri samt socialsekreterare, både de som möter barn och unga och de som arbetar med våld i nära relationer.

Korkmaz & Andersson beskriver i sin kartläggning¹⁰⁹ att den kunskap som finns att tillgå på området våld i ungas nära relationer inte nödvändigtvis kommer berörda professioner till nytta. De menar att det framför allt är *implementeringen* av metoder och kunskap i olika yrkessammanhang och roller som behöver stärkas. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att ett viktigt fokus för arbetet framåt är att stärka kunskapen hos yrkesverksamma som möter unga, utifrån deras olika specifika yrkesroller.

Stärkt arbete inom socialtjänst och hälso- och sjukvård

Såväl socialtjänst som hälso- och sjukvård, inklusive tandvård, är strategiskt viktiga verksamheter i det våldsförebyggande arbetet mot killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. GREVIO¹¹⁰ har uppmanat svenska myndigheter att införa en systematisk och obligatorisk grundläggande utbildning och fortbildning om olika våldsformer för all socialtjänstpersonal. En förstudie som Socialstyrelsen genomfört på området visar dock att våld i ungas nära relationer ofta är osynligt i kunskapsstöd för socialtjänsten.¹¹¹ Korkmaz och Överliens studie¹¹² visar att ideella ungdoms-, tjej- eller transjourers arbete ofta tycks vara bättre anpassat till ungas behov av stöd och hjälp vid utsatthet för våld än vad socialtjänstens arbete är. Studien visar vidare att det finns ett lågt förtroende bland unga för det stöd och den hjälp som erbjuds via offentliga verksamheter såsom socialtjänsten och att de därför avstår från att söka hjälp från dessa instanser. Även jourerna uttrycker att det offentliga stödet brister till unga som har utsatts för våld eller som utövar våld. Jämställdhetsmyndigheten ser behov av en ökad kunskap om socialtjänstens arbete med killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Utvecklingsområden är hur de organisatoriska glappen¹¹³ ter sig, och hur socialtjänsten kan erbjuda stödinsatser och kontaktvägar som är tillgängliga för unga som är utsatta för våld eller som utövar våld, med utgångspunkt i ungas behov, livsvillkor och önskemål.

Det är viktigt att kunskap om att killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer beaktas i arbetet med Socialtjänstens omställning i samband med den nya socialtjänstlagen, och att insatser för unga med erfarenheter av våld i nära relationer utvecklas. Jernbro och

¹⁰⁸ Andersson & Korkmaz (2024)

¹⁰⁹ Korkmaz & Andersson (2024)

¹¹⁰ GREVIO (2019)

¹¹¹ Socialstyrelsen (2024)

¹¹² Korkmaz & Överlien (2023)

¹¹³ Brottsförebyggande rådet (2021)

Landberg¹¹⁴ visar i sin studie att unga med erfarenhet av social problematik har större sannolikhet än andra att utsättas för våld i nära relationer. Det gäller bland annat unga med föräldrar med missbruksproblem, psykisk sjukdom, suicid eller kriminalitet. Det gäller också unga som har utsatts för våld av sina föräldrar, som också har större sannolikhet att utsättas för våld i sina egna partnerrelationer.¹¹⁵ Detta speglas även i en rapport från Barnombudsmannen som visar att det finns ett starkt samband mellan att ha varit utsatt för våld och att själv utöva våld eller kontroll över andra.¹¹⁶ Det är viktigt att socialtjänsten, som har kontakt med unga i dessa typer av ärenden, är uppmärksamma på hur de unga har det i sina partnerrelationer. Samma studie visar att ungdomar som lever med oskuldskrav var mer utsatta för våld av föräldrar och andra vuxna än övriga ungdomar. Även detta behöver socialtjänstverksamheter ha kunskap om, kunna identifiera och utveckla insatser kring för att motverka.

Det är av avgörande vikt att unga som upplevt våld under uppväxten blir synliggjorda, fångas upp och ges tillgång till stöd, skydd och behandling. Den som har utsatts för våld under uppväxten kan behöva få tillgång till hälsofrämjande insatser, möjlighet att reflektera kring teman som kroppsintegritet, rättigheter, skadliga maskulinitetsnormer och hur en schysst nära relation kan se ut. På så vis kan man förhindra att våldet reproduceras och att en ung person utsätter andra för våld. Detta bidrar till såväl det våldsförebyggande som det brottsförebyggande arbetet.

Unga som är eller har varit utsatta för killars våld mot tjejer och våld i nära relationer uppger en mängd allvarliga hälsokonsekvenser. En viktig uppgift för både socialtjänsten och hälso- och sjukvården är att uppmärksamma våldsutsatta ungas mående. I Jernbro & Landbergs studie rapporterade de som utsatts för våld självskadebeteende, suicidtankar och suicidförsök i betydligt högre grad än icke-utsatta.¹¹⁷ Det var en betydligt högre andel våldsutsatta unga som också hade en diagnostiserad eller misstänkt ätstörning och depression.¹¹⁸ Det är viktigt att systematiserade frågor ställs för att identifiera suicidtankar, ätstörningar och depression i de verksamheter som möter unga som har utsatts för killars våld mot tjejer och våld i nära relationer.

Insatser för att identifiera, stödja och erbjuda skydd och behandling till personer som är utsatta för våld, eller utsätter någon annan för våld i nära relation behöver vara utformade så att de är tillgängliga för personer med olika typer av funktionsnedsättningar, inklusive neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar.

Om man som ung utövar våld i den första nära relationen är risken stor att man kommer att fortsätta att göra det.¹¹⁹ Unga som utövar våld behöver därför få tillgång till långsiktigt stöd och erbjudas behandlingsinsatser för att förebygga att våldet upprepas. Det är avgörande att stödet är lättillgängligt, och att det sätts in tidigt. I detta arbete har hälso- och sjukvården en viktig roll.

¹¹⁴ Jernbro & Landberg (2024 s.15)

¹¹⁵ Jernbro & Landberg (2024)

¹¹⁶ Barnombudsmannen (2025 s. 37)

¹¹⁷ Jernbro & Landberg (2024)

¹¹⁸ Jernbro & Landberg (2024)

¹¹⁹ Caman & Skott (2023)

När det gäller killar och män som dödat sin (unga) partner har en majoritet varit kända för riskbruk eller missbruk av droger och alkohol.¹²⁰ Missbruksvård, specifikt den som möter unga, Socialtjänst och Kriminalvård är således viktiga arenor för att upptäcka våld i ungas nära relationer och erbjuda behandlingsinsatser till den som utövar våld, innan det leder till att någon dödas. Det finns ett omfattande behov av mer kunskap om unga som utövar våld.¹²¹ Metoder för att identifiera och erbjuda behandling till unga som utövar våld, behöver utvecklas, implementeras och utvärderas. Jämställdhetsmyndigheten bidrar i Socialstyrelsens pågående arbete på området.¹²²

Långsiktiga förutsättningar för civilsamhällesorganisationer som erbjuder stöd

I Korkmaz och Överliens studie framkommer det att unga ofta vänder sig till stödverksamheter som erbjuder lättillgängligt och anonymt stöd som är anpassat för unga. Dessa drivs ofta av idéburna civilsamhällesorganisationer, som har ett högt förtroende bland unga och besitter kompetens om målgruppens behov.¹²³ Jourernas erbjudande om att söka stöd anonymt fyller en viktig funktion för unga som utsätts för våld i en nära relation, i synnerhet de som inte har möjlighet att vända sig till någon vuxen i sin närhet.¹²⁴

I Korkmaz & Överliens studie framkommer det också att jourernas verksamhet ofta möter utmaningar som är kopplade till att finansieringen är osäker och knapp, vilket gör att verksamheten blir svår att planera. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det är önskvärt med en mer stabil och långsiktig finansiering av relevanta stödverksamheter för unga som drivs av civilsamhällesorganisationer. Att säkerställa hållbara finansieringsnivåer för relevanta organisationer som bedriver stöd till våldsutsatta flickor och kvinnor är även något som GREVIO, i sin tematiska utvärderingsrapport, uppmanar Sverige till.¹²⁵

¹²⁰ Caman & Skott (2023 s.24)

¹²¹ Korkmaz & Andersson (2024)

¹²² S2022/03178, S2022/04810 (delvis)

¹²³ Korkmaz & Överlien (2023)

¹²⁴ Korkmaz & Överlien (2023 s.34)

¹²⁵ GREVIO (2024 s.17)

VÄGAR FRAMÅT

I detta kapitel beskrivs inriktningen för Jämställdhetsmyndighetens fortsatta arbete mot killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer under 2025 – 2026. Här återfinns också åtgärdsförslag till Regeringskansliet och rekommendationer till kommuner och regioner.

Färdplan för Jämställdhetsmyndighetens arbete 2025–2026

Jämställdhetsmyndighetens roll som nationell samordnare för områdena mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution, människohandel och sexuell exploatering av barn föreslås stärkas ytterligare. Utredningen *Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter* föreslår att Regeringen bör inrätta ett nationellt samordningscentrum mot våld vid Jämställdhetsmyndigheten.¹²⁶

I följande avsnitt presenterar Jämställdhetsmyndigheten en färdplan för myndighetens arbete med att förebygga och bekämpa killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer, för åren 2025 och 2026. Utgångspunkten för myndighetens färdplan är de dialoger som förts med relevanta aktörer samt analyser och slutsatser som presenteras ovan. Färdplanen är ett ramverk, som kommer att utvecklas vidare i samverkan med de aktörer som är relevanta för det fortsatta arbetet.

Stärkt myndighetssamverkan med specifikt fokus på unga

Jämställdhetsmyndighetens samlade bedömning är att kunskap om av killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer behöver stärkas i samverkan mellan myndigheter som på olika sätt arbetar mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution, människohandel och sexuell exploatering av barn.

I underlagsrapporten *Kartläggning av myndigheters kunskapsproduktion och kunskapsstöd rörande våld i ungas nära relationer*¹²⁷ beskrivs en potentiell risk med att flera olika myndigheter tar fram kunskapsmaterial om våld i ungas nära relationer, eftersom det kan öppna upp för en spretighet. Forskarna resonerar kring att det skulle kunna finnas en poäng med att en eller ett par centrala aktörer samlar kunskapen på ett överblickbart sätt. Jämställdhetsmyndigheten har i dialog med andra nationella myndigheter som har angränsande uppdrag på området, identifierat vissa områden som särskilt viktiga för myndighetssamverkan. Dessa områden utgör ökad kunskap om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer bland yrkesverksamma, ett tillgängliggörande av befintlig kunskapsproduktion och kunskapsstöd samt stöd i implementering, uppföljning och utvärdering av arbetet på området. Ytterligare ett område där myndighetssamverkan på nationell nivå är nödvändig är arbetet med att fördjupa och målgruppsanpassa kunskap och kunskapsmaterial utifrån olika yrkesrollers behov och arbete. De kunskapsmaterial som finns

¹²⁶ SOU 2025:28 s 192

¹²⁷ Korkmaz & Andersson (2024)

på området idag är ganska generella och att det finns ett behov av att fördjupa och målgruppsanpassa kunskapen utifrån olika yrkesroller. Den befintliga akademiska kunskapsproduktionen på området behöver också anpassas och omsättas så att den blir mer användbar för såväl unga själva som för vuxna som möter unga i sin yrkesroll.

Det finns ett flertal nationella myndigheter och aktörer som har ett brett, kunskapsspridande uppdrag när det gäller mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Jämställdhetsmyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Barnafrid och Nationellt centrum för kvinnofrid är nyckelaktörer. I det fortsatta arbetet med att motverka killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer kommer Jämställdhetsmyndigheten att verka för att ytterligare öka samverkan med dessa aktörer i syfte att säkerställa att relevanta målgrupper som möter unga personer har kompetens och metodstöd för att motverka, upptäcka och kunna agera vid våld. Det finns även en rad nationella myndigheter som har viktiga roller i ledning, styrning och kunskapsförsörjning och stöd till implementering, när det gäller de olika målgrupperna av vuxna som möter unga. Det gäller till exempel Myndigheten för familjerätt och föräldrastöd, Skolverket, Socialstyrelsen, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse.

Länsstyrelserna och SKR är viktiga samverkansparter för implementeringen på regional och lokal nivå. Samverkan med Brottsförebyggande rådet, Myndigheten för delaktighet, Rättsmedicinalverket och civilsamhällesorganisationer med fördjupad kunskap på området är också central.

Jämställdhetsmyndigheten avser, tillsammans med dessa aktörer, att verka för att relevanta målgrupper som möter unga får adekvat kompetens och tillgång till metodstöd för att förebygga och bekämpa killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Metodstöden behöver vara målgruppsanpassade för de olika yrkesgrupperna.

Prioritera målgruppen unga i befintliga samordningsstrukturer

I enlighet med Jämställdhetsmyndighetens roll som samordnande på jämställdhetsområdet och myndighetens åtagande att ge stöd i genomförandet av den nationella strategin¹²⁸, med tillhörande åtgärdsprogram¹²⁹, har myndigheten sedan tidigare ett antal pågående strategiska myndighetsstrukturer och arbetsprocesser som också kommer att bidra i den prioriterade riktningen. Att integrera frågan om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer i dessa strukturer är viktiga för att effektivt kunna förebygga och motverka våldet.

GD-råd

Jämställdhetsmyndigheten inrättade 2021 ett strategiskt GD-råd med åtta myndighetschefer för att stärka det förebyggande och brottsbekämpande arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Syftet med rådet är att de myndigheter som ingår ska ha en gemensam lägesbild och dra nytta av varandra, för att kunna bidra till ett systematiskt, samordnat och effektivt genomförande av arbetet.

¹²⁸ Regeringen (2016)

¹²⁹ Regeringen, Arbetsmarknadsdepartementet (2024)

För att stärka arbetet med att motverka killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer på strategisk nivå har GD-rådets möten haft återkommande kunskapshöjande insatser på teman våld i ungas nära relationer. Detta fokus för GD-rådets arbete kommer att fortsätta. Att de högsta cheferna för centrala myndigheter i frågan prioriterar arbetet skapar bättre förutsättningar och drivkraft för arbetet framgent.

Myndighetsnätverk

Jämställdhetsmyndigheten samordnar ett nätverk¹³⁰ för nationella och regionala myndigheter med ansvar för delmål sex i jämställdhetspolitiken samt genomförande av nationell strategi. Syftet med myndighetssamordningen är att skapa bättre förutsättningar för, och samordning av, genomförandet av jämställdhetspolitikens sjätte delmål. I dagsläget består nätverket av 23 nationella myndigheter. Även Länsstyrelserna och SKR är representerade i nätverket. Denna samordning kommer även framgent att användas för kompetensutveckling och identifiera utvecklingsbehov inom sakområdet killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.

Bidra till ny forskning

Myndigheten har under de senaste fyra åren bidragit till forskning på området killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer. Det är tydligt att det finns ett fortsatt behov av forskning då området, i svensk kontext, tidigare inte varit i fokus. Arbetet med att bidra till forskning fortsätter även under åren 2025 – 2026, där en fördjupad och kvalitativ studie om dödligt partnervåld mot unga, med fokus på personer som utövar våld, är under framtagande, i syfte att dödligt våld ska kunna förhindras i större utsträckning.

Myndigheten vill också fortsatt bidra till att göra forskningen mer begriplig och användbar för praktiker genom att exempelvis genomföra seminarier, dialoger med forskare och ”paketering” av kunskap i olika mer tillgängliga format samt tillhandahålla det samlat på myndighetens webbplats.

Svartsjuka är inte romantiskt

Arbetet med *Svartsjuka är inte romantiskt*, som genomförs i samverkan med 1000 Möjligheter, Länsstyrelserna och Polismyndigheten planeras fortsätta. Arbetet innebär att även fortsättningsvis genomföra en årlig kampanj, hålla webbplatsen aktuell, anordna konferenser och sprida tillhörande stödmaterial.

¹³⁰ ALLM 2024/56

Åtgärdsförslag och rekommendationer

Åtgärdsförslag

- Jämställdhetsmyndigheten föreslås att få i uppdrag att tillsammans med till exempel Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Skolverket kartlägga hur det universella våldsförebyggande arbetet kan stärkas och implementeras på lokal, regional och nationell nivå. Kartläggningen föreslås ligga till grund för förslag till stärkt samordning, ledning och styrning. Jämställdhetsmyndigheten föreslås ansvara för övergripande samordning av arbetet. Uppdraget föreslås inkludera hur ett verkningsfullt våldsförebyggande arbete kan utformas för unga med erfarenhet av våld som befinner sig i särskilt utsatta livssituationer, såsom unga hbtqi-personer, unga personer med funktionsnedsättningar, unga som lever i social utsatthet samt unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och har en egen partnerrelation.
- Lämplig aktör, exempelvis Skolforskningsinstitutet, föreslås att få i uppdrag att initiera ny forskning om hur våldsförebyggande arbete bäst kan tillämpas och implementeras i en skolmiljö utifrån skolans styrdokument i såväl undervisningen som arbetet mot kränkande behandling och diskriminering, såsom trakasserier och sexuella trakasserier.
- Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att utveckla riktade insatser inom socialtjänst, ungdomsmottagning och elevhälsa till våldsutsatta och våldsutövande unga, baserat på ungas behov.
- Socialstyrelsen har ett nationellt ansvar att samordna kunskapsutveckling gällande det återfallsförebyggande arbetet med våldsutövare, det är främst inriktat på socialtjänsten. Socialstyrelsen föreslås få i utökat uppdrag att se över och stärka hälso- och sjukvårdens arbete och ansvar för att upptäcka och erbjuda behandling till unga våldsutövare.

Rekommendationer till kommuner och regioner

- Befintlig samverkan på kommunal och regional nivå som rör mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution, människohandel och sexuell exploatering av barn rekommenderas att i större utsträckning synliggöra och integrera kunskap om våld i ungas nära relationer.
- Verksamheter inom kommun och region som har i uppdrag att tillhandahålla information, stöd, skydd och erbjuda behandling gällande killars våld mot tjejer och våld i nära relationer rekommenderas att säkerställa att insatserna är tillgängliga för unga. Detta inkluderar även unga i särskilt utsatta livssituationer.
- Kommuner och regioner rekommenderas att säkerställa att metodstöd om killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer tillhandahålls till yrkesverksamma som möter unga.
- Kommuner och regioner rekommenderas att synliggöra och integrera killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer i befintliga styr- och ledningssystem på området mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution, människohandel och sexuell exploatering av barn.

Avslutande reflektioner

Killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer innebär både ett stort lidande för enskilda individer och stora kostnader för samhället. De forskningsstudier, underlag och dialoger som Jämställdhetsmyndigheten har genomfört i arbetet pekar samlat på att området även fortsättningsvis behöver få stark politisk prioritet, långsiktighet och riktade medel för att säkerställa att arbetet kan utvecklas vidare.

Offentliga verksamheter som är centrala i det våldsförebyggande arbetet som riktar sig till unga präglas ofta av resursbrist, vilket försvårar arbetet. Det är viktigt att poängtera att stärkta resurser till verksamheter som möter unga ofta i sig kan ha en våldsförebyggande effekt. Förutom att offentliga resurser behöver prioriteras till verksamheter som möter unga är det också avgörande att det våldsförebyggande arbetet tar hänsyn till förutsättningar och den perspektivträngsel som ofta råder i till exempel skola och socialtjänst. Det våldsförebyggande arbetet behöver utgå från en bred förståelse av våld och inkludera ungas sexuella utsatthet, exploatering och sexuella övergrepp, då de olika våldsformerna ofta överlappar varandra. Arbetet behöver vara samordnat utifrån olika spår såsom hedersrelaterat våld och förtryck, sexuell exploatering, prostitution, människohandel och sexuell exploatering av barn. Insatser till yrkesverksamma behöver målgruppsanpassas så att de blir användbara i de verksamheter som möter unga.

Arbetet med killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer är fortsatt prioriterat från Jämställdhetsmyndighetens sida och är tydligt framskrivet i regeringens *åtgärdsprogram för 2024–2026*.¹³¹ I slutskedet av myndighetens arbete med den här rapporten presenterades slutbetänkandet om en starkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat och hedersrelaterat våld och förtryck.¹³² Utredningen presenterar en reform av det jämställdhetspolitiska arbetet mot våld som innebär en förstärkt och samlad samordning av arbetet med satsningar för att stärka fem strategiska områden. Inom varje område finns föreslagna inriktningar för arbetet framåt som ska vara fokus i arbetet framåt. En av dessa inriktningar rör våld i ungas nära relationer och våldsutsatthet.¹³³ Utredningens förslag innebär en tydlig förstärkning av arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel. Flera av förslagen speglar delar av vad Jämställdhetsmyndigheten anser är avgörande för att flytta fram positionerna i arbetet med att motverka killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.

Sist med inte minst är det avgörande att göra unga delaktiga så att ungas perspektiv involveras i arbetet med att förebygga killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.

¹³¹ Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet (2024)

¹³² SOU 2025:28

¹³³ SOU 2025:28, s. 342

REFERENSLISTA

A2021/02395, A2021/02318(delvis). *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 13.*

A2021/01443 A2021/01397. *Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Jämställdhetsmyndigheten.*

A2022/01652, A2022/01607(delvis). *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende anslag 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområde 13.*

ALLM 2021/264. *Uppdrag om att stödja våldsförebyggande insatser gällande våld i ungas nära relationer.*

ALLM 2022/223. *Regeringsuppdrag att översätta, anpassa och utvärdera två evidensbaserade våldsförebyggande program 2022–2025.*

ALLM 2023/105. *Uppdrag enligt regleringsbrev: Kartlägga kunskap om våldsutsatthet bland äldre personer.*

ALLM 2023/205. *Regeringsuppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att kartlägga hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer och analysera behov av insatser.*

ALLM 2023/208. *Uppdrag om att kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer.*

ALLM 2023/235. *Regeringsuppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor.*

ALLM 2023/285. *Uppdrag enligt regleringsbrev: Kartläggning av våld mot män i nära relationer.*

ALLM2024/56. *Myndighetssamordning för genomförande av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.*

ALLM 2024/117. *Regeringsuppdrag till Jämställdhetsmyndigheten om mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna.*

Andersson, P. & Korkmaz, S. (2024). "No Story, No Response": Narratives from Girls Subjected to Youth Intimate Partner Violence and Placed at Special Residential Homes in

Sweden. Taylor & Francis Online. [“No Story, No Response”: Narratives from Girls Subjected to Youth Intimate Partner Violence and Plac](#)

Barnombudsmannen. (2025). *”Det har alltid funnits våld, alltså när det har funnits problem.” Återrapportering av regeringsuppdraget om barn och ungas uppväxt- och levnadsförhållanden och risk för att involveras och utnyttjas i kriminalitet.*

Brandén, J., Nilsson, L. M., Burman, M., San Sebastian, M., & Stoor, J. P. (2024). *Våld mot samiska kvinnor.* Umeå University.

Brottsförebyggande rådet. (2021). *Våld i ungas parrelationer.* Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet (2024a). *Nationella trygghetsundersökningen – om utsatthet, otrygghet och förtroende.* [Nationella trygghetsundersökningen 2024 | Brå - Brottsförebyggande rådet](#) [Hämtad: 2025-01-28]

Brottsförebyggande rådet (2024b). *Våldtäkt och sexualbrott.* <https://bra.se/amnen/sexualbrott> [Hämtad: 2024-11-01]

Brottsförebyggande rådet (2024c). *Brott i nära relation- Kartläggning av utsatthet under 2022 och under livstiden.* [Brott i nära relation | Brå - Brottsförebyggande rådet](#) [Hämtad: 2025-01-28]

Camán, S. & Skott, S. (2023). *Dödligt partnervåld mot unga.* Jämställdhetsmyndigheten.

Cater, Å. K., Andershed, A. K., & Andershed, H. (2014). *Youth victimization in Sweden: Prevalence, characteristics and relation to mental health and behavioral problems in young adulthood.* Child abuse & neglect, 38(8), 1290-1302. [Youth victimization in Sweden: prevalence, characteristics and relation to mental health and behavioral problems in young adulthood - PubMed](#)

Ecpat (2023). *”Jag tittade bara, jag gjorde inget elakt” En rapport om barns utsatthet på expose-konton.*

Europarådet (2011). *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet.* Europarådets fördragsserie – nr 210

Folkhälsomyndigheten (2020). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland homo och bisexuella samt transpersoner – Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017.*

Folkhälsomyndigheten (2025). *Ungas hälsa, relationer och sexliv – Resultat från UngKAB23. En enkätstudie om ungas sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter.*

GREVO (2019). *GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and*

Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) SWEDEN. Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence. Strasbourg

GREVIO (2024). *Building trust by delivering support, protection and justice. Sweden. First thematic evaluation report.* Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, Council of Europe. Strasbourg

Holmberg, K. (2022). *Genväg till forskning nr 17. Kunskapsläget om våld i samkönade och transpersoners relationer*, Göteborg: Västra Götalandsregionen.

Jernbro, C & Landberg, Å. (2024). *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.* Stiftelsen Allmänna Barnhuset & Jämställdhetsmyndigheten.

Johansson, M. (2021). *Risk- och skyddsfaktorer – vad vet vi och vad kan göras med kunskapen?* RISE Social health and Impact Center, Länsstyrelsen Stockholm.

Jämställdhetsmyndigheten (2020). *Inget att vänta på - Handbok för våldsförebyggande arbete.*

Jämställdhetsmyndigheten (2022). *Brister i kunskap, stöd och insatser. Redovisning av uppdraget stärkt arbete mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck.*

Jämställdhetsmyndigheten (2023 a). *Sexuell exploatering av barn och unga – en fördjupad kunskapsöversikt för dig som vill förstå, förebygga och upptäcka sexuell exploatering.* Nationella samordningen mot prostitution och människohandel.

Jämställdhetsmyndigheten (2023 b). *Huvudrapport. Kartläggning av kommuners arbete mot mäns våld mot kvinnor.* Jämställdhetsmyndigheten & Länsstyrelserna

Jämställdhetsmyndigheten (2024 a). *Kartläggning av kurslitteratur*
Analys av hur svenska universitet tar upp kartläggningsuppdragens grupper i sina läroplaner. [Intern rapport].

Jämställdhetsmyndigheten (2024 b). *Utbildning leder till ökad upptäckt av våld. Slutrapport av uppdraget att stödja lärosäten kring mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.*

Jämställdhetsmyndigheten (2024 c). *Kommuners förutsättningar i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Underlagsrapport 2024:7. Beställd från Håkan Leifman och Camilla Pettersson.*

Jämställdhetsmyndigheten (2025 a). *Ett liv präglad av våld. Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnnäktenskap, tvångsäktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor.*

Jämställdhetsmyndigheten (2025 b). *Utanför normer, utanför skyddsnäten? Redovisning av regeringsuppdraget att kartlägga hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer och analysera behov av insatser.*

Jämställdhetsmyndigheten, Ungarelationer.se, Länsstyrelserna & Polismyndigheten (2025). *Svartsjuka är inte romantiskt - Samtal med unga om schyssta nära relationer, killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer.*

Korkmaz, S. & Andersson, P. (2024). *Kartläggning av myndigheters kunskapsstöd rörande våld i ungas nära relationer.* Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.

Korkmaz, S. (2021). *Youth Intimate Partner Violence in Sweden - Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships* (dissertation) Stockholm: US-AB.

Korkmaz, S., & Överlien, C. (2019). *Responses to youth intimate partner violence: the meaning of youth-specific factors and interconnections with resilience.* Journal of Youth Studies, 23(3), 371–387. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1610557>

Korkmaz, S. & Överlien, C. (2023). *Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet. Möjligheter och begränsningar.* Stockholm: Stockholms universitet.

Korkmaz, S., Överlien, C., & Lagerlöf, H. (2020). *Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence.* Nordic Social Work Research, 12(4), 536–551. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2020.1848908>

Levell, J. (2022). *Boys, Childhood Domestic Abuse, and Gang Involvement.* Bristol University Press.

Länsstyrelsen Västerbotten (2023). *Årsredovisning. Länsstyrelsen Västerbotten årsredovisning 2023* [Hämtad: 2020-01-28]

Malhi, N., Oliffe, J. L., Bungay, V., & Kelly, M. T. (2020). *Male Perpetration of Adolescent Dating Violence: A Scoping Review.* American journal of men's health, 14(5), 1557988320963600. <https://doi.org/10.1177/1557988320963600>

Myndigheten för delaktighet (2023). *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning. Samhällets kunskap, åtgärder och insatser.*

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2023). *Bära eller brista. Erfarenheter av socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck.*

Regeringen (2016). *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.*

Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet (2024). *Fri och trygg utan våld och förtryck. Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära*

relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026.

S2022/03178, S2022/04810 (delvis). *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Socialstyrelsen*

SFS (2017:937). *Förordning med instruktion för Jämställdhetsmyndigheten.*

SFS (2018:1197). *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.*

Socialstyrelsen (2024). *Våld i ungas parrelationer – osynligt i kunskapsstöd och faller mellan stolarna i socialtjänstens organisation. Våld i ungas parrelationer – osynligt i kunskapsstöd och faller mellan stolarna i socialtjänstens organisation - Socialstyrelsen [Hämtad: 2025-01-13]*

SOU (2025:28). *Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter. Slutbetänkande av Utredningen om en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat och hedersrelaterat våld och förtryck.*

UNDP Sverige (2025). *Om globala målen. [Globala målen för en hållbar utveckling](#) [Hämtad 2024-12-18].*

Ungarelationer.se (2024). *Killars våld mot tjejer och våld i ungas relationer – från osynligt område till prioriterad politisk fråga? 5 år med ungarelationer.se. Stockholm; 1000 Möjligheter*

WHO (2010). *Violence prevention: The evidence.* Liverpool JMU; Centre for public health

ENGLISH SUMMARY

The Swedish Gender Equality Agency has been given several government assignments focusing on preventing youth intimate partner violence, one to support violence-prevention interventions and one to map and disseminate information. As the assignments are adjacent and to some extent overlapping, they are presented here in a combined report.

Implementation

The assignment to support violence-prevention interventions against youth intimate partner violence¹³⁴ has included contributing to research in the field. The Swedish Gender Equality Agency has funded three research studies to strengthen knowledge about youth intimate partner violence. The Agency has also collaborated with the 1000 Möjligheter [1,000 Opportunities] Foundation, County Administrative Boards and the Swedish Police Authority in the national violence prevention campaign *Jealousy Is Not Romantic*.

The work on the assignment to map and disseminate information about youth intimate partner violence¹³⁵ has included producing a mapping report focusing on government agencies' knowledge production and methodological support. As part of the assignment, knowledge-raising initiatives have been carried out, and knowledge production and methodological support have been made available on the Swedish Gender Equality Agency's website as a guide for professional practitioners. The Agency has also revised the support materials included the campaign *Jealousy Is Not Romantic*.

Enhanced knowledge

The results of the reports that have been produced are summarised here. In the study *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck* [Youth Intimate Partner Violence and Honour-Related Violence and Oppression], authors Carolina Jernbro Ph.D. and Åsa Landberg, both external expert on violence against children at the Children's Welfare Foundation Sweden¹³⁶, reveal that almost one in three youths who had been involved in an intimate relationship had been subjected to intimate partner violence by 15 years of age. Gender differences are significant, with girls being exposed to all forms of violence to a greater extent than boys. The study also shows that young people who identify as non-binary had a significantly higher exposure to violence compared to boys. Youths with neuropsychiatric disabilities and youths whose parents suffer from harmful use and dependence on drugs and alcohol were also subjected to violence to a greater extent than others. Roughly one in five respondents stated that they felt pressured to remain a virgin. Girls under pressure to remain virgins were subjected to more severe and systematic violence

¹³⁴ ALLM 2021/264

¹³⁵ ALLM 2023/208

¹³⁶ Jernbro & Landberg (2024)

than boys and other girls. Youths under pressure to preserve their virginity were more likely to be subjected to violence by parents or other adults than their peers.

The research report¹³⁷ *Våld i ungas nära relationer och det ideella stödet: Möjligheter och begränsningar* [Youth Intimate Partner Violence and Nonprofit Support: Possibilities and Limitations], by Professor Carolina Överlien and Sibel Korkmaz, Ph.D. of Stockholm University, demonstrates that dedicated helplines and shelters for youths, girls and/or trans people play a vital role in encouraging them to seek support when they are subjected to intimate partner violence, primarily because they usually have both relevant expertise and a low threshold for offering support. Another important reason that young people choose to contact helplines/shelters is that the support they offer is unconditional. They also have the advantage of offering young people the option to remain anonymous in their contacts with the organisation. Helplines/shelters are often the first places young people turn to when they have been subjected to violence. The study also reveals the helpline/shelters' perception that municipal and regional actors do not step in sufficiently when there is a need for more comprehensive support than the helpline/shelters can provide.

Another research report *Dödligt partnervåld mot unga* [Lethal Intimate Partner Violence Against Young People], by Shilan Caman, Ph.D. Centre for Psychiatry Research at Karolinska Institutet, and Sara Skott, Associate Professor of Criminology at Mid Sweden University, demonstrate that lethal intimate partner violence is not confined to adults. In fact, young people are subjected to lethal intimate partner violence to a similar extent. In Sweden, 16 per cent of the victims of lethal intimate partner violence are under 26 years of age. It is almost exclusively men that kill girls and young women. Overall, lethal intimate partner violence against women is decreasing slightly over time, while lethal intimate partner violence against girls and young women has remained constant over the past 27 years. The most significant factors that differentiate lethal intimate partner violence against girls and young women are separation as motive and strangulation as the modus operandi.

The mapping report¹³⁸ produced by Sibel Korkmaz, Ph.D. and Peter Andersson, Ph.D. shows that many government agencies have assignments to increase the knowledge about men's violence against women, intimate partner violence and honour-related violence and oppression. Youth intimate partner violence in general and violence perpetrated against girls and young women by boys and young men, do not receive the same level of attention as violence in adult intimate partner relationships. The available knowledge in the field consists mainly of academic reports that do not always reach the intended target groups. These reports need to be made more readily available to both professional practitioners and youths themselves.

Areas of development, proposed measures and recommendations

The Swedish Gender Equality Agency sees a general need to continue enhancing knowledge about boys' violence against girls and youth intimate partner violence. The Agency also highlights the need to enhance universal prevention efforts, to improve the detection of violence among young people, and to strengthen work in social services and healthcare.

¹³⁷ Korkmaz & Överlien (2023)

¹³⁸ Korkmaz & Andersson (2024)

Furthermore, the Agency emphasizes the importance of ensuring that efforts are accessible and inclusive, as well as securing long-term conditions for relevant non-governmental organisations that provide support to young people.

The Swedish Gender Equality Agency will continue to prioritise efforts to prevent and combat youth intimate partner violence, to which end a roadmap is presented. The roadmap includes proposals to reinforce structures for collaboration with other government agencies to enhance the knowledge of professional practitioners, support implementation and follow up interventions. In the existing collaboration structures led by the Swedish Gender Equality Agency, youth intimate partner violence in general and violence perpetrated against girls and young women by boys and young men, will be prioritised. The Agency will also continue to contribute to research in the field, and to work continuously with the violence prevention campaign *Jealously is Not Romantic*.

This report proposes four measures for further efforts in the field. One suggested measure is mapping universal violence-prevention initiatives in order to strengthen interventions at early ages. Furthermore, it is proposed that knowledge needs to be increased about how violence-prevention efforts best can be applied and implemented in a school environment. Furthermore, it is proposed that interventions by social services, youth clinics and school health services be developed based on the needs of young people. Finally, it is proposed that a review be conducted of how the work of healthcare providers can be strengthened in detecting and offering treatment to young people who use violence.

The Swedish Gender Equality Agency recommend that municipalities and regions highlights and integrates knowledge about youth intimate partner violence in their existing violence-prevention work and to ensure that initiatives taken in this area are accessible to young people. Municipalities are also recommended to ensure that methodological support on youth intimate partner violence and boys' violence against girls is offered, and that this issue is made visible in existing governance and management systems in the area.

BILAGOR

Bilaga 1: Rapport i korthet: Våld i ungas nära relationer

Bilaga 2: Kartläggning av myndigheters kunskapsstöd rörande våld i ungas nära relationer (Korkmaz & Andersson)

VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER

Sammanfattning av tre forskningsrapporter

Detta är en kortfattad version av tre forskningsrapporter.

De fullständiga versionerna går att hitta på vår hemsida **jamstalldhetsmyndigheten.se**

Foto omslag: Stina Gränfors

Jämställdhetsmyndigheten • Göteborg, September 2024 • Dnr: ALLM 2021/264

Har du frågor om denna publikation, kontakta: info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Foto: Stina Gränfors

Den här skriften är en sammanfattning av tre forskningsrapporter som är beställda av Jämställdhetsmyndigheten.

Samtliga undersöker våld i ungas nära relationer ur olika perspektiv:

- Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck
- Dödligt partnervåld mot unga
- Våld i ungas nära relationer och det ideella stödet

För mer information, besök vår webb:

jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/vald-i-ungas-nara-relationer/

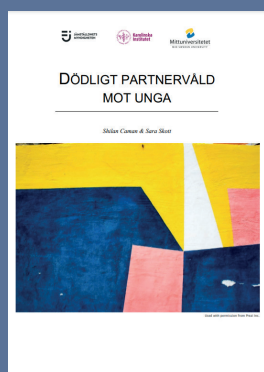
LÄS FORSKNINGSRAPPORTERNA I SIN HELHET

VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER OCH HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Författare:

Carolina Jernbro, universitetslektor vid Karlstads universitet och sakkunnig i frågor om våld mot barn på Stiftelsen Allmänna Barnhuset & Åsa Landberg, sakkunnig i frågor om våld mot barn på Stiftelsen Allmänna Barnhuset

DÖDLIGT PARTNERVÅLD MOT UNGA

Författare:

Shilan Caman, med. dr. Centrum för psykiatri-forskning på Karolinska institutet & Sara Skott, docent i Kriminologi på Mittuniversitetet

VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER & DET IDEELLA STÖDET

Författare:

Sibel Korkmaz, fil.dr i socialt arbete & Carolina Överlien, professor i socialt arbete vid Stockholms universitet

VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER OCH HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Rapporten Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck bygger på en enkät som skickades ut till 149 skolor runt om i Sverige.

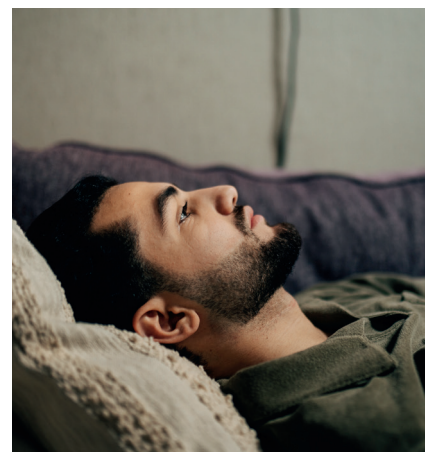
Totalt svarade 5 820 ungdomar i årskurs 9. I enkäten fick elever 15–16 år gamla svara på frågor om våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck. Av de ungdomar som varit i en relation svarade var tredje att de hade blivit utsatta för våld i nära relation. Det vanligaste är att bli utsatt för digitalt och psykiskt våld.

Nästan en av tio som hade haft en nära relation svarade att de hade blivit utsatta för sexuellt och fysiskt våld i parrelationen. Tjejer och icke-binära utgjorde en klar majoritet av de som utsatts för våld i nära relation.

Rapporten visar även att de som blivit utsatta för våld från en partner ofta har blivit utsatta för våld av andra personer, exempelvis en familjemedlem. Ungdomar med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och ungdomar med föräldrar som har missbruks- eller beroendeproblematik var också utsatta för våld i större utsträckning än andra.

En viktig slutsats i rapporten är att det våldsförebyggande arbetet behöver stärkas och vidgas för att även omfatta yngre barn. Om det våldsförebyggande arbetet bland yngre barn stärks så kan risken för att utsättas för våld i nära relationer i högre åldrar minska.

Unga som varit utsatta för våld från en partner har ofta även varit våldutsatta av andra personer, exempelvis en familjemedlem.

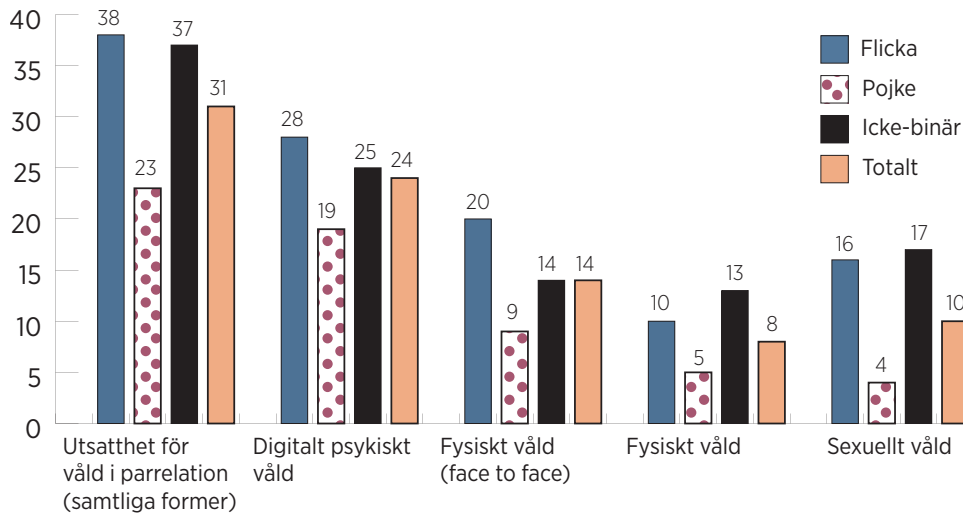
Foton: Stina Gränfors

Författare:
Carolina Jernbro & Åsa Landberg

SLUTSATSER

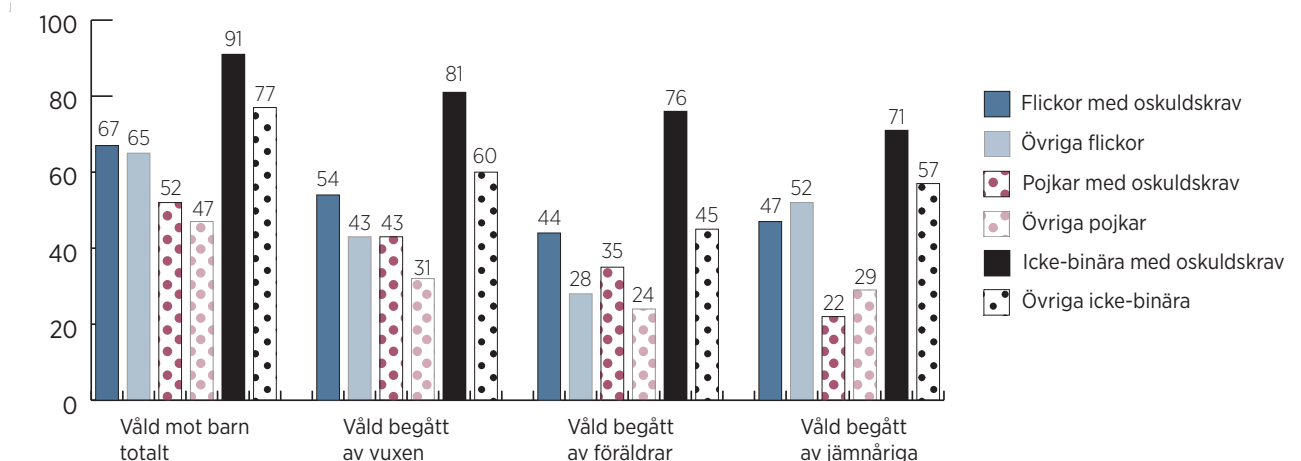
- Våld i ungas nära relationer är vanligt förekommande och överlappar ofta med utsatthet för andra våldsformer.
- Studien är unik eftersom deltagarna är unga. Många av dem hade redan utsatts för våld i en egen relation, vilket visar att det våldsförebyggande arbetet behöver starta tidigt.
- Studien undersöker olika former av våld (fysisk barnmisshandel, psykisk barnmisshandel, uppleva våld mot föräldrar, omsorgssvikt, sexuella övergrepp och mobbning). Dessa överlappar alla med våld i ungas nära relationer.
- Nästan var tredje ungdom som haft en relation hade utsatts för våld i nära relation redan vid 15 års ålder. Var tionde hade utsatts för sexuellt våld och åtta procent för fysiskt våld.
- Flickor och icke-binära var utsatta för alla former av våld i högre utsträckning än pojkar. Sexuellt våld var fyra gånger så vanligt bland flickor och icke-binära jämfört med pojkar. Det var dubbelt så vanligt att flickor var utsatta för fysiskt våld i en nära relation jämfört med pojkar.
- Det digitala psykiska våldet var den vanligaste formen av våld i ungas nära relationer.
- Totalt 16 procent av de tillfrågade som haft en nära relation hade varit utsatta för minst två våldsformer.
- Enkäten visade att utsatthet för våld hade stora effekter på den psykiska hälsan. Ungar som utsatts för våld i en nära relation uppgav i högre utsträckning självskadebeteende, suicidtankar och suicidförsök än unga som inte varit utsatta för våld i en nära relation.
- Ungefär var femte tillfrågad ungdom uppgav att de upplever oskuldskrav. Oskuldskraven var betydligt vanligare för flickor.
- Oskuldskrav är vanligast bland flickor med utrikesfödda föräldrar.
- Flickor med oskuldskrav var utsatta för mer allvarligt och systematiskt fysiskt våld än pojkar och övriga flickor.
- Flickor med oskuldskrav hade i högre grad krav från sin omgivning på en partner än övriga, inklusive större krav på att vara i en heterosexuell relation.

Utsatthet för olika former av våld i parrelation fördelat på kön. Andel (%).

Svarande var 1311 flickor, 1311 pojkar och 89 icke-binära ungdomar som haft en relation

Utsatthet för våld totalt, begått av vuxna, föräldrar och jämnåriga bland ungdomar med oskuldskrav jämfört med övriga. Andel (%).

DÖDLIGT VÅLD I UNGAS PARRELATIONER

Rapporten Dödligt partnervåld mot unga undersöker omfattning och utveckling av dödligt partnervåld i heterosexuella parrelationer. Rapporten är baserad på samtliga lösta fall av dödligt partnervåld i Sverige mellan åren 1990 och 2017.

I rapporten framgår det att dödligt partnervåld inte är ett problem som bara förekommer bland vuxna. Unga personer utsätts för dödligt partnervåld i liknande utsträckning. Trots det finns det stora kunskapsluckor och lite forskning på området.

I jämförelser mellan unga och vuxna över 26 så framkommer det att det finns både likheter och olikheter mellan åldersgrupperna. Tydligt är att den stora majoriteten av de som utsätts för dödligt partnervåld mot unga, hela 97 procent, är tjejer i heterosexuella relationer.

En annan viktig slutsats är att dödligt partnervåld mot unga inte minskar över tid. Mellan 1990 och 2017 har det skett en minskning med 1,7 procent i genomsnitt per år när det gäller dödligt partnervåld mot vuxna kvinnor. En liknande nedåtgående trend visar sig inte när det gäller dödligt partnervåld mot unga tjejer.

En trolig förklaring till skillnaderna mellan unga och vuxna kan vara att mycket av det våldsförebyggande arbetet genom åren främst har varit riktat mot vuxna.

En annan viktig slutsats är att dödligt partnervåld mot unga inte minskar över tid.

SLUTSATSER

- Dödligt partnervåld där män dödar kvinnor minskar över tid. Men den nedåtgående trenden gäller inte dödligt våld mot unga tjejer.
- Vid dödligt partnervåld mot unga är brottsoffren i princip uteslutande tjejer. 97% av brottsoffren består av tjejer som dödas av en manlig partner.
- 16% av allt dödligt partnervåld i Sverige begås mot personer som inte hunnit fylla 26 år.
- Det är sex gånger högre risk att kvinnor, oavsett ålder, blir utsatta för dödligt partnervåld i jämförelse med män.
- I genomsnitt dödas 14 tjejer och kvinnor av en manlig partner per år.
- Det finns både likheter och väsentliga skillnader mellan dödligt partnervåld mot tjejer och vuxna kvinnor. De viktigaste faktorerna som utmärker dödligt partnervåld mot unga tjejer är separation som motiv och strypning som tillvägagångssätt. Det är dubbelt så hög risk för tjejer att dödas genom strypning i jämförelse med vuxna kvinnor.
- Det finns viktiga skillnader mellan unga och vuxna vad gäller substanser som konsumeras och missbrukas. Narkotikaanvändning är vanligare både bland gärningsmän och brottsoffer vid dödligt partnervåld mot tjejer.
- Kunskapen om dödligt våld i ungas partnerrelationer är begränsad. För att effektivt kunna bekämpa och förebygga partnervåld, oavsett ålder, behöver specifik hänsyn läggas till unga brottsoffer.

VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER OCH DET IDEELLA STÖDET

I rapporten Våld i ungas nära relationer och det ideella stödet undersöks hur och varför unga söker stöd hos jourer när de blir utsatta eller utsätter andra för våld i nära relation.

I rapporten framgår det att ideella verksamheter är viktiga utifrån den lägre tröskeln för stöd som de erbjuder. Att stödet dessutom inte är villkorat är också en viktig faktor till varför unga söker sig dit.

En annan fördel är att unga kan välja att vara anonyma i sin kontakt med verksamheten. De kan då även ha viss kontroll över huruvida sociala myndigheter eventuellt kopplas in.

Det framkommer även att unga ofta söker stöd i ett akut skede. Vissa söker för något som sker här och nu. Andra söker stöd när de har kommit till insikt om eller fått veta att de utsatt någon för våld eller gjort något problematiskt i en relation.

Rapporten är uppdelad i tre delstudier, som berör samhällets ideella stöd, vad våldsutsatta och våldsutövande unga söker stöd för online samt hur unga resonerar kring samhällets stöd utifrån våld i ungas nära relationer.

Jourerna får ofta vara de som tar emot en berättelse om våld första gången den berättas.

SLUTSATSER

- Tjej-, ungdoms- och transjourer runt om i landet samlar engagemang och kunskap om våld i ungas nära relationer. Jourerna har en viktig roll då det är en låg tröskel in till dem, och där det finns spetskompetens om problem som unga kan tänkas ha.
- Jourerna får ofta vara de som tar emot en berättelse om våld första gången den berättas.
- Jourerna rapporterar att kommunala och regionala aktörer ofta inte klarar att ta vid där jourernas roll och mandat tar slut.
- Bilden från flera jourer visar också på att unga har en viss misstro till myndigheter, varför de i stället vänder sig till en jour.
- Ungar söker ofta stöd i en pågående situation, i ett akut skede. Detta bör ses i relation till att det tar lång tid för personer utsatta för våld och övergrepp innan de berättar för någon om det de utsatts för, och ber om hjälp.
- Det finns behov av att uppmärksamma ungdomar med neuropsykiatriska och andra typer av funktionsnedsättningar, då det finns en ökad risk för våldsutsatthet.
- Att kunna söka stöd anonymt hos jourer är viktigt, speciellt för ungdomar som lever i en hederskontext och inte kan vända sig till någon i sin omgivning.
- Ungdomar i hederskontext ofta väljer bort att söka stöd hos exempelvis elevhälsovård eller socialtjänst, som har ett formellt ansvar för barns och ungas hälsa.
- Många ungdomar söker stöd för att få hjälp med att reda ut om det faktiskt är våld som de har blivit utsatta för.
- Våldsutövande ungdomar söker stöd då de till exempel fått till sig av en före detta partner att de gått över dennes sexuella gränser. Då väljer de främst att vända sig till en anonym chatt.

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se

Underlagsrapport 2024:9

KARTLÄGGNING AV MYNDIGHETERS KUNSKAPSSTÖD RÖRANDE VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER

Sibel Korkmaz och Peter Andersson
på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, september 2024

Underlagsrapport 2024:9

Dnr: 2023/208

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Lisa Lindström

Telefon 070-784 74 74

INNEHÅLL

Förord	4
Sammanfattning	5
Bakgrund	6
Kartläggningssuppdragets syfte och inriktning	7
Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och våld i ungas nära relationer	8
Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer – ett socialt problem i Sverige	8
Våld i ungas nära relationer	9
Begreppsanvändning och teoretisk ansats	12
Begreppsanvändning	12
Teoretisk ansats	12
Metod	13
Datamaterial och informanter	13
Tabell 1	13
Tabell 2	13
Tabell 3	14
Datainsamling och analys	17
Resultat	19
Del I – Hur myndigheterna lyfter mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	19
Myndigheternas uppdrag att sprida kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	19
Del II - Myndigheternas synliggörande av våld i ungas nära relationer	21
Del III – Vägen framåt	23
Diskussion	25
Våld i ungas nära relationer – Ett socialt problem som förtjänar ökad uppmärksamhet	25
Unga och stöd	26
Samverkan på "rätt" nivå	26
Vägen vidare	27
Referenser	29
Övriga referenser	30
Bilaga 1: Explicit material gällande våld i ungas relationer	31

FÖRORD

Den här rapporten är ett underlag till Jämställdhetsmyndigheten inom uppdraget att kartlägga och sprida information om våld i ungas nära relationer (A2023/00925). Syftet med rapporten är att bidra till fördjupad kunskap gällande myndigheters kunskapsproduktion och vilket kunskapsstöd som finns gällande våld i ungas nära relationer. Underlagsrapporten är skriven av Sibel Korkmaz fil.dr och universitetslektor i socialt arbete, Stockholms universitet och Peter Andersson. fil.dr och universitetslektor i socialt arbete, Stockholms universitet

Rapporten har producerats på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten. Slutsatser och rekommendationer är författarnas egna.

Berit Jernberg
Avdelningschef

SAMMANFATTNING

Våld i ungas nära relationer är vanligt förekommande, och präglas ofta av faktorer som är specifika för just ungdomar. Jämställdhetsmyndigheten fick 2023 i uppdrag att kartlägga i vilken mån berörda myndigheter inkluderar och särskiljer information om våld i ungas nära relationer i sin kunskapsproduktion och sitt kunskapsstöd. Den här underlagsrapporten, som är framtagen av forskarna Sibel Korkmaz och Peter Andersson på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten, syftar till att ge en samlad bild av statliga myndigheters kunskapsstöd på området. Rapporten bygger på semi-strukturerade intervjuer med representanter för 23 statliga myndigheter samt Sveriges kommuner och regioner, vilka har analyserats med en riktad kvalitativ innehållsanalys. En sammanställning har också gjorts av aktörernas explicita material gällande våld i ungas nära relationer, som presenteras i bilaga 1.

Resultaten visar att myndigheter i stor utsträckning har uppdrag kring att öka kunskapen inom olika verksamheter om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns dock tendenser till att våld i ungas nära relationer inte uppmärksammas i samma utsträckning som vuxnas våldsutsatthet. Det finns ett mindre antal aktörer som belyser våld i ungas relationer, men det är tydligt att fler aktörer arbetar med frågan våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor utifrån ett vuxet perspektiv.

En handfull myndigheter framstår som lämpliga kunskapsbärare av frågan våld i ungas relationer. Rapportförfattarna lyfter fram att det i framtiden kan vara bra med en central aktör som kan sammanställa och tillgängliggöra kunskapsproduktion, metoder och implementeringsstöd gällande våld i ungas nära relationer.

Kartläggningen visar också att den kunskapsproduktion som finns tillgänglig på området i stor utsträckning består av akademiska rapporter. Tidigare studier visar att unga ofta söker stöd och hjälp av jämnåriga och via internet. Det kan därför finnas en vinst i att omarbete akademisk kunskapsproduktion så att den dels kan användas enklare av unga själva, dels att kunskapen tillgängliggörs för praktiker.

Kartläggningen pekar på att personal exempelvis inom socialtjänsten, regionerna och skolan i större utsträckning behöver veta var de ska vända sig om de önskar mer kunskap om våld i ungas relationer. En kunskapslucka som identifieras i kartläggningen rör ungdomar med funktionsnedsättning och deras utsatthet för våld i en egen nära relation. Stödet till unga som är institutionsplacerade behöver också ytterligare stärkas.

Rapportförfattarna ser behov av att denna kartläggning följs upp med en fördjupad studie som ringar in hur professionella utifrån sina olika yrkeskontexter bättre kan förebygga våld i ungas nära relationer.

BAKGRUND

I ändring av regleringsbrev för budgetåret 2023 har Jämställdhetsmyndigheten fått ett utökat uppdrag gällande våld i ungas nära relationer. Jämställdhetsmyndigheten ska kartlägga i vilken mån berörda myndigheter inkluderar och särskiljer information om våld i ungas nära relationer i sin kunskapsproduktion och sitt kunskapsstöd.

Uppdraget omfattar såväl våldsutsatthet som våldsutövning i ungas nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Utsatthet för våld i särskilt sårbara grupper, till exempel unga hbtqi-personer och unga med funktionsnedsättning ska särskilt beaktas.

Inom ramen för uppdraget ska Jämställdhetsmyndigheten även sprida och tillgängliggöra stödmaterial till yrkesverksamma samt genomföra övriga kompetenshöjande insatser som myndigheten bedömer är relevanta. Kompetensutvecklingsinsatserna ska utgå från etablerade metoder och kontinuerligt utvärderas. Vid behov ska Jämställdhetsmyndigheten även ta fram stödmaterial till yrkesverksamma.

Jämställdhetsmyndigheten ska också lämna förslag till hur arbetet för att förebygga och upptäcka våld i ungas nära relationer kan förbättras. Myndigheten ska i uppdragets genomförande föra dialog med Socialstyrelsen inom ramen för deras uppdrag att *Utveckla en nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete för våldsutövare* (S2022/03178); (S2022/04810), samt inhämta synpunkter från flera andra myndigheter.

Utgångspunkter för uppdraget är den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som även omfattar hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Strategins utgångspunkter kring flickors och unga kvinnors utsatthet för våld, särskild sårbarhet, funktionshinderperspektiv, barnets rätt samt hbtqi-personers rättigheter ska när så är möjligt avspeglas i uppdraget.

Följande rapport avhandlar det så kallade kartläggningsuppdraget, vilket också kan ses som den första delen av Jämställdhetsmyndighetens uppdrag som beskrivs ovan. Kartläggningen utgör grunden för genomförandet av uppdragets övriga delar, det vill säga att sprida och tillgängliggöra stödmaterial till yrkesverksamma, genomföra kompetenshöjande insatser och eventuellt ta fram nytt stödmaterial.

Kartläggningssuppdragets syfte och inriktning

Jämställdhetsmyndigheten ska genomföra en kartläggning av berörda myndigheters befintliga kunskapsproduktion och kunskapsstöd på området våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor, med syfte att identifiera i vilken mån denna inkluderar och särskiljer våld i ungas nära relationer.

Följande huvudsakliga frågeställningar var vägledande för kartläggningen:

- Vilken kunskapsproduktion och vilket kunskapsstöd finns på området våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor, som berörda myndigheter tagit fram?
- Vilken kunskapsproduktion och vilket kunskapsstöd på området våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor omfattar våld i *ungas* nära relationer?

I den följande texten kommer kartläggningssuppdraget i korthet relateras till forskningsfältet rörande våld i ungas nära relationer. Därefter kommer syfte och frågeställningar att specificeras. I uppdraget har också vissa teoretiska antaganden varit vägledande, vilka kommer att presenteras överskådligt. Därefter kommer studiens genomförande att redogöras för, innan studiens resultat och analys lyfts fram. Avslutningsvis kommer resultaten att diskuteras och en grovkornig bild av ”vägen framåt” kommer att utmålas.

MÄNS VÅLD MOT KVINNOR, VÅLD I NÄRA RELATIONER OCH VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER

I detta avsnitt kommer vi att göra en kortfattad redogörelse för hur utvecklingen sett ut i Sverige vad gäller uppmärksammandet av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och våld i ungas nära relationer. Vad gäller våld i ungas nära relationer kommer också en överblickande sammanfattning av forskningsfältet att lyftas fram.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer – ett socialt problem i Sverige

I Sverige idag betraktas mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som ett samhällsligt och socialt problem. En historisk tillbakablick påvisar att så inte alltid har varit fallet, utan att en samhällelig utveckling har ägt rum.¹ Som exempel på en sådan utveckling går det att lyfta fram lagändringen 1982 som gjorde att våld i hemmet faller under allmänt åtal samt att brottet *grov kvinnofridskränkning* infördes i brottsbalken 1998 som en del av Kvinnofridsreformen.

År 2006 skärptes också socialnämndernas ansvar för våldsutsatta kvinnor, bland annat i och med en ändrad formulering i Socialtjänstlagen (SoL) från att socialnämnderna ”bör” till ”skall” ”särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation” (SoL 5:11). Vidare kan också nämnas att under 2021 förstärktes Socialnämndens ansvar gällande våldsutövare genom nya bestämmelser i 5 kap. 11 a § SoL. Det innebär att det åligger ett krav på socialtjänsten att verka för att individer som utövar våld eller har utsatt närstående för våld eller andra former av övergrepp ska ändra sitt beteende. Denna förändring pekar i riktningen mot att socialtjänsten aktivt ska arbeta med någon form av behandling genom beteendeförändring hos den enskilda personen. Under 2000-talet finns det även ett antal exempel på då regeringen formulerat handlingsplaner (till exempel Skr 2007/08:39) samt tillsatt utredningar (till exempel SOU 2014:49) rörande våld. År 2014 trädde också den så kallade *Istanbulkonventionen* (officiellt namn *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet*) i kraft i Sverige. Frågor om våld inkluderas även i befolkningsundersökningar, i till exempel den Nationella trygghetsundersökningen som Brottsförebyggande rådet genomför årligen. Detta kan ses som ett uttryck för en politisk vilja att uppmärksamma och motarbeta mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, något som också återfinns i den nuvarande regeringens jämställdhetspolitik då ett delmål är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (ett delmål som flertalet regeringar hållit fast vid). Vidare kan också SOU 2018:37 *Betänkande av Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld* sällas till detta.

¹ Nilsson & Lövkrona 2020.

Att politiken vidare satsat på att lyfta mäns våld mot kvinnor finns det även exempel på under 2020-talet.

Hösten 2021 fick Inspektionen för vård och omsorg ett regeringsuppdrag att förstärka och utveckla tillsynen av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Sista april 2024 redovisade Inspektionen för vård och omsorg sitt uppdrag och tillsynen visade att det förekommer allvarliga brister i hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens arbete mot våld. Den samlade tillsynen påvisar bland annat brister i regelefterlevnad, handläggning och samverkan (Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714).

Våld i ungas nära relationer

Våld i ungas nära relationer har först under det senaste decenniet lyfts fram som ett socialt problem, både av yrkesverksamma inom socialt arbete, politiker och forskare. Denna utveckling bör ses i relation till hur detta fenomen – det vill säga det våld som förekommer i ungas nära ”romantiska” relationer – tidigare kan sägas ha hamnat mellan stolarna och inte uppmärksammats i någon vidare utsträckning.² Denna trend har dock alltså brutits, och våld i ungas nära relationer har varit fokus för så väl regeringsuppdrag som forskningsstudier.³

Hösten 2022 trädde det i kraft en ny läroplan – Lgr 22 *Sexualitet, samtycke och relationer* – vilken innebär att samtliga elever i grund- och gymnasieskola ska få till sig kunskap om bland annat sunda relationer är också ett tecken på hur fokus riktas på ungas relationer.

Våld i ungas nära relationer kan definieras som:

”Våld i ungas nära relationer är hot, kontroll, kränkningar, ’stalking’, fysiska handlingar och sexuella övergrepp som utövas inom ramen för en nuvarande eller tidigare romantisk relation där den som utsätts är mellan 13 och 23 år. Våldet som utförs ansikte mot ansikte eller med hjälp av digitala medier, och sker oberoende av kön, könsidentitet och sexualitet, får en person att göra något mot sin vilja eller sluta att göra något som den vill.”⁴

Tidigare forskning har pekat på hur detta våld verkar vara långt ifrån en ovanlig företeelse; snarare pekar flera studier på att många ungdomar verkar vara utsatta för våld av någon de har eller har haft en nära relation med⁵. Studier har påvisat så kallade könade mönster, då tjejer i större utsträckning rapporterar upprepad utsatthet jämfört med killar

² Korkmaz 2021.

³ Se exempelvis Korkmaz & Överlien 2020; Korkmaz, Överlien & Lagerlöf 2020; Jernbro & Landberg 2024.

⁴ Korkmaz & Överlien 2023.

⁵ Korkmaz, Överlien & Lagerlöf 2020; Jernbro & Landberg 2024.

och också mer sexuellt våld.⁶ Vidare har det uppmärksammats hur ungas våldsutsatthet är präglad av så kallade ungdomsspecifika faktorer som pekar på hur ungas utsatthet skiljer sig från vuxnas. De ungdomsspecifika faktorerna kan handla om att unga ofta går på samma skola som den våldsamma partnern; saknar referensramar till hur en hälsosam relation kan se ut då utsattheten äger rum i den allra första relationen; samt blir påverkade av samhälleliga normer rörande ungdomstid och sex.⁷ Ungas närvaro på sociala medier skapar också nya tillvägagångssätt att utsättas för en ny form av digitalt våld.⁸ Studier rörande våld i ungas nära relationer har också fokuserat på samhällets responser på våld i ungas nära relationer, så som den roll ideell sektor kan spela vad gäller att ge stöd. En nyligen genomförd studie pekar på att det anonyma och lättillgängliga stöd ideella verksamheter kan erbjuda är viktigt för både våldsutsatta och våldsutövande unga. De ideellt verksamma som erbjuder det anonyma stödet lyfter samstämmigt att det lågtröskelstöd de erbjuder är viktigt, inte minst då den sammantagna uppfattningen är att det offentliga stödet ofta brister och är otillgängligt.⁹

I relation till samhällets responser på våld i ungas nära relationer pågår också en studie som fokuserar på socialtjänstens hantering av sådant våld.¹⁰ Ett pågående projekt fokuserar också särskilt på ungdomar som är placerade på något av de särskilda ungdomshemmen som Statens institutionsstyrelse driver och deras erfarenheter av våld i en egen nära romantisk relation innan placering. Övergripande syftar projektet till att nyansera bilden av vem som kan vara ett potentiellt offer för våld i en nära relation, och fokuserar på hur våldsutsatthet samspelar med annan social problematik så som kriminalitet och missbruksproblem.

Studien pekar på att det våld som placerade ungdomar på de särskilda ungdomshemmen vittnar om är grovt och inte sällan ”nära döden”, att partnern som utövat våld (i princip uteslutande killar) är involverade i kriminalitet och ofta har ett omfattande våldskapital. Därtill beskriver de placerade ungdomarna att de ofta blivit utsatta för våld i närheten av vuxna, så som killens föräldrar, personal på Hem för vård eller boende (HVB), samtidigt som våldet förblir ouppmärksammat och responser på våldet uteblir. Vidare hade många unga en pågående kontakt med socialtjänsten utifrån situationen i hemmet, och trots pågående myndighetskontakt synliggörs sällan våldet flickorna utsätts för i sin relation. Detta pekar i riktningen att det fortfarande finns en kunskapslucka hos professionella inom socialtjänsten och institutionsvården gällande att fråga och identifiera ungas utsatthet för våld i en nära relation.

Förutom detta berättar de unga om en form av misstro till socialtjänsten som många gånger uttrycks på så sätt att det inte spelar någon roll vad man berättar, eftersom det ändå inte kommer leda till något. Den aspekten kastar ljus på att kunskap om våld i ungas

⁶ Korkmaz, Överlien & Lagerlöf 2020.

⁷ Korkmaz & Överlien 2020; Korkmaz 2021.

⁸ Bianchi et al., 2021; Ecpat, 2021; Hellevik & Överlien, 2016.

⁹ Korkmaz & Överlien 2023.

¹⁰ Korkmaz & Wiklund, *kommande*.

nära relationer behöver kompletteras med tydliga arbetsmetoder gällande aktuell problematik. I de fall socialtjänsten kände till den unges våldsutsatthet och i de fall en institutionsplacering genomfördes till följd av våldsutsattheten tecknas en bild av att kunskap gällande våld i ungas relationer också är begränsad inom institutionsvården.

Att vara utsatt för våld i nära relation som ung och samtidigt befinna sig i samhällsvården indikerar på att våldsutsattheten negligeras till förmån för annan social problematik. Det pekar å ena sidan på att det finns en risk för att våldet normaliseras och å andra sidan pekar det på behovet av kunskap gällande våld i ungas relationer hos flera samhällsaktörer som kommer i kontakt med unga individer.¹¹ Vad gäller utbildningsnivån hos personal som arbetar på Hem för vård eller boende (HVB) eller på de särskilda ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse pekar studier på att personalen som arbetar närmast ungdomarna har en förhållandevis låg utbildningsnivå.¹²

Även om samhällets responser varit i fokus i ett antal studier går det samtidigt att se betydande kunskapsluckor gällande hur samhälleliga institutioner – så som skola – hanterar det våld unga blir utsatta, eller utsätter andra, för i en svensk kontext.

Internationellt sett är forskningsfältet rörande våld i ungas nära relationer utbrett och i Europa har forskningsintresset vuxit det senaste decenniet. Under 2010-talet genomfördes den så kallade STIR-studien (Safeguarding Teenage Intimate Relationships) som involverade fem europeiska länder: Norge, Italien, Cypern, Bulgarien samt England. STIR-studien visade att många ungdomar är våldsutsatta samtidigt som våld i ungas nära relationer sällan uppmärksammas på policynivå.¹³ Det går att härleda föreliggande kartläggning till detta, då det går att koppla uppdragets syfte till att undersöka i vilken utsträckning våld i ungas nära relationer uppmärksammas av statliga myndigheter i det kunskapsstöd som produceras. Detta fokus kan också formuleras som att kartläggningen i viss mån hakar i de studier som tittat på samhällets responser, och också studerar hur svenska myndigheter hanterar våld i ungas nära relationer. Men inom ramen för denna kartläggning har främst myndighetsrepresentanter på centrala positioner intervjuats. De responser som på så sätt synliggörs behöver nödvändigtvis inte sammanfalla med det arbete som äger rum i praktiken. Därför belyser vi redan nu, initialt, vikten av också genomföra en större kartläggning av det arbete gällande våld i ungas relationer av praktiker ute i kommuner och regioner. Med andra ord behövs fokus på responser på olika nivåer i samhället.

¹¹ Korkmaz & Andersson, *kommande*; Andersson & Korkmaz, *kommande*.

¹² Pålsson et al. 2023.

¹³ Barter et al. 2015.

BEGREPPSANVÄNDNING OCH TEORETISK ANSATS

Begreppsanvändning

I denna rapport kommer att begreppet *våld i ungas nära relationer* användas genomgående (vilket definierats i inledningen ovan). Då kartläggningen syftar till att ge en samlad bild av statliga myndigheters kunskapsstöd kommer begreppet *myndigheter* åsyfta just statliga myndigheter. Sveriges kommuner och regioner är dock inte en statlig myndighet, men inkluderas här för enkelhetens skull under begreppet myndighet. Inga kommunala eller regionala verksamheter har inkluderats i kartläggningen.

Teoretisk ansats

I denna rapport har inte ett omfattande teoretiskt ramverk nyttjats, då en teoretisk begreppsapparat sällan används i deskriptiva kartläggningar. Vi har dock haft en teoretisk ansats som utgår från tidigare studier om våld i ungas nära relationer som nyttjat det teoretiska begreppet *ungdomsspecifika faktorer* kopplade till våldsutsatthet.¹⁴ Dessa faktorer, som omnämns ovan, pekar på det ungdomsspecifika vad gäller ungas utsatthet för våld i en nära relation, så som att den unge fortfarande kan bo i föräldrahemmet, gå i samma skola som den som utövar våld etc. Den centrala utgångspunkten är att barn och ungas generationella position gör att deras eventuella våldsutsatthet skiljer sig åt från vuxnas.¹⁵ Det finns dock samtidigt inte skäl att tro att våldshandlingarna i sig skiljer sig åt nämnvärt.¹⁶ I denna rapport använder vi begreppet ungdomsspecifika faktorer då fokus även här ligger på att identifiera i vilken mån ungas utsatthet särskiljs från vuxnas i befintligt kunskapsstöd gällande våldets uttryck och responser. Vi kommer framför allt använda begreppet för att synliggöra hur ungas utsatthet lyfts fram, och på vilket sätt.

Föreliggande projekt knyter även an till studier som utgår från antagandet om att våld i en nära relation inte äger rum i det fördolda utan är en social handling som tolkas av den sociala och samhällsliga omgivningen. Här riktas fokus mot responser på våld, vilka tillskrivs en central betydelse för om våld kan fortgå eller upphöra.¹⁷ I den planerade studien kommer begreppet responser nyttjas för att diskutera hur samhällets aktörer responderar på våld.

¹⁴ Korkmaz & Överlien 2020.

¹⁵ Finkelhor 2007.

¹⁶ Korkmaz 2021.

¹⁷ Hydén et al. 2016.

METOD

I detta avsnitt beskrivs den metod som använts i föreliggande kartläggningsuppdrag, den data som samlats in och hur den bearbetats.

Datamaterial och informanter

Inom ramen för kartläggningsuppdraget har semistrukturerade intervjuer genomförts med representanter för de nationella myndigheter som omnämns i regeringsuppdraget (se tabell 1).

Tabell 1

Myndigheter som omnämns i regeringsuppdraget
Socialstyrelsen
Barnombudsmannen
Inspektionen för vård och omsorg
Myndigheten för delaktighet
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor
Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck
Statens Skolverk

Kartläggningen har också omfattat ytterligare myndigheter identifierade av Jämställdhetsmyndigheten ihop med rapportförfattarna (se tabell 2).

Tabell 2

Ytterligare myndigheter som identifierats av Jämställdhetsmyndigheten och rapportförfattarna
Arbetsförmedlingen
Barnafrid
Brottsförebyggande rådet
Brottsoffermyndigheten
Folkhälsomyndigheten
Försäkringskassan
Jämställdhetsmyndigheten
Kriminalvården
Länsstyrelserna
Migrationsverket
Myndigheten för familjerätt och föräldrastöd
Nationellt centrum för kvinnofrid
Polismyndigheten
Specialpedagogiska skolmyndigheten ¹⁸
Statens institutionsstyrelse
Sveriges kommuner och regioner (ej myndighet)
Åklagarmyndigheten

¹⁸ Myndigheten tillfrågades, men avböjde intervju.

Därtill har även Sveriges kommuner och regioner (SKR) identifierats som relevant för uppdraget av både Jämställdhetsmyndigheten och rapportförfattarna (se tabell 3).

Sammantaget har informationsinhämtning genom semi-strukturerade intervjuer genomförts med 23 myndigheter och SKR. Nedan presenteras en översiktlig tabell (se tabell 3) gällande deltagande myndigheters kunskapsmaterial och kunskapsproduktion vad gäller våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor och våld i ungas relationer. Under rubriken resultat kommer tabellens innehåll sedermera att fördjupas.

Tabell 3

Myndighet	Titel på Intervjuad	Kunskapsmaterial/ produktion generellt	Kunskapsmaterial/ produktion unga
Arbetsförmedlingen	Kvalificerad handläggare	Ja: både externt och internt	Unga (16–24 år) inkluderas som en särskilt utsatt grupp (ca 40 000 unga var inskrivna i februari 2024). Arbetsförmedlingen har sedan oktober 2023 infört en standardiserad fråga om våld vid inskrivningen i jobbgarantin för ungdomar.
Barnafrid	Forskare	Ja: tar fram rapporter rörande barns utsatthet för våld, anordnar utbildningar där våld uppmärksammas.	Ja: uppmärksammar våld i ungas nära relationer i utbildningar.
Barnombudsmannen	Utredare	Ja: uppmärksammar alla barns rätt till ett liv från våld.	Inte specifikt om våld i ungas relationer.
Brottsförebyggande rådet	Utredare	Ja: till exempel flera rapporter och årliga enkätundersökningar.	Ja: en skriven rapport med explicit ungdomsfokus.
Brottsoffermyndigheten	Jurist	Ja: finansierar studier rörande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Har också egna informationskampanjer, så som "jag vill veta" till brottsoffer för bl.a. våld.	Ja: finansierar studier om våld i ungas nära relationer; inkluderas i informationskampanjer som exempelvis handlar om samtyckeslagstiftningen.
Folkhälsomyndigheten	Utredare	Ja: genomför befolkningsundersökningar där frågor om våld inkluderas. Gör även litteratursammanställningar där våld är ett tema. Har även uppdrag att ta fram strategier och handlingsplaner gällande våldsförebyggande arbete.	Ja: ingår i befolkningsundersökningar samt i strategier rörande våldsförebyggande arbete.
Försäkringskassan	Verksamhetsutvecklare	Ja: internt material (som synliggörs i deras arbete med målgruppen genom till exempel frågor kring våld).	Myndigheten riktar enbart in sig till individer över 18 år (det vill säga de som kan ta del av deras tjänster).

Inspektionen för vård och omsorg	Samordnare	Nej, men våld i nära relationer var ett tema för ett särskilt tillsynsuppdrag rörande socialtjänsten samt hälso- och sjukvårdens arbete. Uppdraget redovisades april 2024.	Nej.
Jämställdhetsmyndigheten	Senior utredare, utredare, kvalificerad utredare	Ja: både rapporter och material på webben.	Ja: en skriven rapport med explicit ungdomsfokus. Myndigheten arbetar också i samverkan med den årliga kampanjen "Svartsjuka är inte romantiskt".
Kriminalvården	Programutbildare	Ja: både externt och internt.	Nej (arbetar primärt med individer 18 år och uppåt, dock förändring i och med kommande implementering av ungdomsfångelser).
Länsstyrelsen	Utvecklingsledare	Ja: de olika länsstyrelserna tar fram regionala material rörande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer inom ramen för de regeringsuppdrag länsstyrelserna har rörande frågorna. Samverkar också i hög utsträckning med andra myndigheter.	Ja: Länsstyrelserna arbetar i samverkan med den årliga kampanjen "Svartsjuka är inte romantiskt". De olika länsstyrelserna tar också i olika utsträckning fram eget regionalt material rörande våld i ungas nära relationer, uppmärksammar temat på regionala konferenser.
Migrationsverket	Samordnare	Ja: Tar fram internt material för anställda, samt informationsmaterial som riktar sig till de sökande.	Nej, inte explicit.
Myndigheten för delaktighet	Process-samordnare	Ja: myndigheten samverkar med andra aktörer för att anlägga ett delaktighetsperspektiv.	Ingen egen produktion men samverkar med forskare och aktörer kring frågan.
Myndigheten för familjerätt och föräldrastöd	Utredare	Nej, men myndigheten har ett tydligt regeringsuppdrag att arbeta våldsförebyggande med föräldraskapsstöd till familjer i en hederskontext.	
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	Utvecklingsledare	Riktar sig främst till unga upp till 26 år.	Ja: webbmaterial, webbkurser och skrivna rapporter.
Nationellt centrum för kvinnofrid	Kommunikatör	Ja: Omfattande material rörande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Egna rapporter samt en kunskapsbank som samlar relevant forskning.	Ja: två rapporter rörande ungas utsatthet. Samlar också kunskap om våld i ungas nära relationer, uppmärksammar våld i ungas nära relationer inom ramen för de kurser som ges.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck	Utredare på enheten för utredning och analys	Myndighetens fokus är hedersrelaterat våld och förtryck och myndigheten menar att det är en del av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och könsrelaterat våld men myndighetens fokus är således på den undergruppen.	Nej, men olika former av kunskapsmaterial/produktion finns gällande unga och hedersrelaterat våld och förtryck.
Polisen	Verksamhetsutvecklare, processledare	Ja: internt material och även material som riktar sig till befolkningen.	Ja: uppmärksammas i särskilda informationskampanjer. Myndigheten arbetar också i samverkan med den årliga kampanjen "Svartsjuka är inte romantiskt".
Socialstyrelsen	Utredare	Ja: tar fram kunskapsstöd till socialtjänst och hälso- och sjukvården. Har också särskilda regeringsuppdrag rörande våld i nära relationer.	Ja: uppmärksammas i särskilda regeringsuppdrag.
Statens Institutionsstyrelse	Utredare	Ja: internt material.	Ja: våld i ungas nära relationer uppmärksammas inom ramen för internutbildningar.
Statens Skolverk	Undervisningsråd	Ja: kursmaterial till lärare utifrån skolform och årskurs (webbmaterial, webbkurser och skrivna rapporter).	Ja: kursmaterial till lärare utifrån skolform och årskurs (webbmaterial, webbkurser och skrivna rapporter).
Sveriges kommer och regioner	Projektledare	Ja: både externt och internt.	Ja: kunskapspridning genom enskilda utbildningsinsatser och mer övergripande webbmaterial.
Åklagarmyndigheten	Kammaråklagare	Ja: internt (i form av rättslig vägledning).	Ja: internt (i form av rättslig vägledning).

UMO¹⁹ bedömdes initialt av Jämställdhetsmyndigheten som en relevant aktör för att delta i aktuell kartläggning. UMO är ingen myndighet, utan ägs av Sveriges kommuner och regioner. Skälen till att först inkludera UMO härleds till att UMO har en stor genomslagskraft och är en central aktör för att nå unga i första hand, men även yrkesverksamma som möter unga söker information där. Efter en fördjupad kontakt med UMO blev det dock klart att UMO inte har egen sakkunnig personal, utan att de samarbetar med externa aktörer. Utifrån det nåddes konsensus att exkludera UMO från denna kartläggning. Även Specialpedagogiska skolmyndigheten tillfrågades att medverka, men tackade nej.

¹⁹ UMO är en webbplats för alla som är mellan 13 och 25 år. På UMO.se kan du få kunskap om kroppen, sex, relationer, psykisk hälsa, alkohol och droger, självkänsla och mycket annat.

Detta resulterar i att representanter från totalt 23 myndigheter samt SKR har intervjuats. I vissa fall har två intervjuer genomförts på grund av ansvarsfördelning eller för att täcka upp myndighetens uppdrag, exempelvis genomfördes två intervjuer med representanter från Polismyndigheten. Det här behovet motiverades utifrån att representanter från olika avdelningar kunde svara på olika saker. I vissa intervjuer har i stället flera företrädare från myndigheten deltagit i en och samma intervju, till exempel deltog från Brå tre representanter i samma intervju. Länsstyrelsernas medverkade genom att en intervju genomfördes med en Länsstyrelse som representerade de övriga. I det följande kommer begreppen *myndigheter* samt *aktörer* att användas synonymt för att åsyfta de myndigheter eller andra aktörer som medverkat.

Datainsamling och analys

Samtliga intervjuer ägde rum via det digitala mötesverktyget zoom och varierade mellan 30 och 90 min i längd. Innan intervjuerna skapades en intervjuguide utifrån regeringsuppdragets huvudsakliga frågeställningar, intervjuerna kan sägas falla inom ramen för vad som i litteraturen beskrivs som ”semistrukturerade intervjuer”.²⁰ Med det menas att alla intervjuer å ena sidan följer en struktur med ett på förhand bestämt frågebatteri, men å andra sidan finns det också möjlighet för informanterna att ta upp aspekter kopplat till de berörda områdena som inte explicit tas upp av forskarna. Eftersom aktuell rapport i stor utsträckning är en deskriptiv kartläggning har de frågor som ställts under intervjuerna legat väldigt nära de två huvudsakliga frågeställningarna som omnämns på sidan 2 i denna rapport. Exempel på anknyttande frågor har varit huruvida myndigheten själv har producerat material, huruvida unga inkluderas i myndigheternas material etc.

Vid intervjuerna informerades respondenterna initialt om studies syfte och hur resultaten skulle komma att redovisas. De fick också information om att de intervjuades som representanter för aktören och att inga frågor rörande dem själva eller av personlig karaktär skulle ställas. Informanterna godkände att intervjuerna spelades in. Alla intervjudeltagare har också ombetts efter genomförd intervju att inkomma med en sammanställning gällande det kunskapsmaterial som myndigheten har, oavsett om det är externt eller internt och vare sig om det riktar sig till vuxna eller unga och oberoende om det är tryckt material eller sådant som enbart finns på webb (i skrift eller bild). Dessa sammanställningar har varierat i form och innehåll. I vissa fall har också återkoppling uteblivit. Det material som explicit berör våld i ungas nära relationer redovisas i en bilaga i slutet av rapporten (se bilaga 1). Rapportförfattarna har inte granskat vad respektive myndighet har för material tillgängligt på webben, dels för att det föreligger en risk att någonting då missas, dels för att till exempel informationskampanjer inte nödvändigtvis längre är aktuella och finns tillgängligt publikt och dels för att internt material inte är tillgängligt vid en sådan granskning.

Olika typer av texter öppnar för olika former möjligheter respektive begränsningar när det kommer det analytiska tillvägagångssättet. I detta fall har intervjuerna transkriberats

²⁰ Dalen, 2015.

ordagrant och intervjudatan har analyserats i huvudsak deskriptivt. Intervjuerna genomfördes mellan december 2023 och mars 2024.

En riktad kvalitativ innehållsanalys utgör grunden för hur resultatdelen har strukturerats.²¹ Att valet föll på nämnt analytiskt verktyg handlar pragmatiskt om empirin som i detta fall är väldigt deskriptiv till sin karaktär. Den data som presenteras i kommande avsnitt är på så sätt i stort sett uteslutande hämtad från en manifest nivå. Det vill säga fokus ligger på det som har sagts och uttrycks under intervjuerna, inte på det som ”sägs mellan raderna” (latent data). Vidare har den analytiska ansatsen präglats av ett deduktivt tillvägagångssätt på så sätt att tidigare nämnda huvudfrågeställningar har styrt informationsinhämtningen. Forskningsprocessen har följaktligen varit relativt strikt strukturerad, vilket kan kontrasteras mot en induktiv process som ofta beskrivs som mer förutsättningslös.²²

I och med studiens deduktiva ansats ska rubriksättningen i resultatdelen inte betraktas som teman, vilket ofta bär en analytisk karaktär där en underliggande mening har identifierats. Eftersom det handlar om att kartlägga respektive myndighets kunskapsmaterial och kunskapsproduktion (det vill säga syftet med studien) kräver metoden att vi placerar resultatåtergivningen så pass nära intervjudatan som det går. Genom studiens teoretiska ansats skapas dock möjlighet till viss analytisk rymd utifrån ungdomsspecifika faktorer där det centrala är den generationella ansatsen, vilken kan bli synlig genom att unga fortfarande ofta bor hemma hos sina föräldrar samt att de kan fortsätta gå i samma skola som sin våldsutövare.

²¹Isaksson, 2021.

²² Isaksson, 2021.

RESULTAT

Resultatdelen är strukturerad utifrån tre delar: I del I görs ett brett anslag genom att kasta ljus på i huvudsak den första vägledande frågeställningen som rör våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor. I del II ringas särskilt våld i ungas relationer in och avslutningsvis i del III åskådliggörs potentiella kunskapsluckor gällande våld i ungas nära relationer utifrån de myndigheter som pekat ut sådana.

Del II av resultatdelen, kan vara av särskilt intresse eftersom den delen avhandlar vägen framåt, vilket utvecklingsbehov de olika myndigheterna målar upp under intervjuerna. Avslutningsvis kommer Del III bestå av en analys där vi utifrån del I och II pekar på de behov vi kan se.

Del I – Hur myndigheterna lyfter mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

De intervjuade aktörerna kan sägas ha olikartade karaktär och uppdrag vilket också påverkar produktionen av kunskap och kunskapsstöd. I det följande delas därför resultatdelen upp i olika avsnitt där den första delen syftar till att (1) ge en överblick av aktörernas kunskapsspridning där vi också (2) pekar ut vilka myndigheter som har ett brett kunskapsspridande uppdrag vad gäller kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer; (3) vilka myndigheter som har ett kunskapsspridande uppdrag för sin målgrupp (det vill säga den grupp myndigheten har särskilda uppdrag kring); (4) vilka myndigheter som har ett kunskapsspridande uppdrag till yrkesverksamma/samhällsaktörer; (5) vilka myndigheter som har ett kunskapsspridande uppdrag till barn och unga och (6) myndigheter som i huvudsak inte sprider kunskap om våld externt men internt till anställda.

Myndigheternas uppdrag att sprida kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Det går att peka ut ett antal myndigheter som har ett brett kunskapsspridande uppdrag gällande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Dessa är Barnombudsmannen Brottsoffermyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Polisen, Jämställdhetsmyndigheten samt Brottsförebyggande rådet. Dessa myndigheter sprider kunskap via exempelvis att finansiera forskningsstudier (Brottsoffermyndigheten), informationskampanjer (Polisen) och vissa myndigheter genomför också egna forskningsstudier (Brottsförebyggande rådet). De forskningsprojekt som genomförs är i huvudsak styrda genom regleringsbrevet men det förekommer också att myndigheterna genomför egeninitierade forskningsprojekt. Här beskriver flera myndigheter också sig själv som "möjliggörare" för en kunskapsproduktion när de själva inte är ägare av arbetets framtagande.

Vidare pekar flera av dessa myndigheter också ut sig själva som nyckelaktörer gällande att skapa samverkan mellan stat, kommun och yrkesverksamma. I denna kategori inkluderar vi också Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor eftersom de brett informerar barn och unga om rätten till ett liv fritt från våld, även om det inte specificeras att våldet äger rum i en nära relation.

Migrationsverket är ett exempel på en myndighet som har ett kunskapsspridande uppdrag för sin målgrupp, det vill säga för de som önskar bosätta sig i Sverige utifrån olika skäl. I intervjun med Migrationsverket blir det tydligt att det pågår ett gediget arbete rörande att informera sökande om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, framför allt via informationssidor på Migrationsverkets hemsida, via broschyrer och annat tryckt material på olika språk.

Det finns många myndigheter som har ett kunskapsspridande uppdrag till yrkesverksamma, till exempel inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården, och andra samhällsaktörer. Till dessa hör exempelvis Länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Sveriges kommuner och regioner och Brottsförebyggande rådet. En del myndigheter har också särskilda uppdrag inom vilka de ska sprida kunskap till barn och unga, så som Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. I avseendet när de beskriver det kunskapsspridande uppdrag till yrkesverksamma synliggörs också vad de olika företrädarna anser saknas i praktiken. Flera myndigheter pekar till exempel på att kunskapen vad gäller unga våldsutövare är bristfällig, till exempel vad gäller behandlingsmetoder.

Samtidigt betonades också att det finns en övergripande bred och djup kunskap, men att den kunskapen inte nödvändigtvis kommer berörda professioner till gagn. Vad som kanske behöver stärkas är implementeringen av metoder och kunskap, framför en upprepning av sådan kunskapsproduktion som redan finns. Detta pekar också i riktningen att det kanske behöver finnas en central aktör som samlar upp den kunskapsproduktion som finns och gör den tillgänglig och överblickbar för praktiken. Nu är kunskapsproduktionen samlad hos flera olika aktörer vilket gör det hela svårt att överblicka samt att risken finns att kunskapsmaterial replikeras.

Flertalet myndigheter har regeringsuppdrag som endast fokuserar på ett internt kunskapshöjande arbete, det vill säga att uppdraget innebär kunskapsspridning bland medarbetarna. Exempel på sådana myndigheter är Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Statens institutionsstyrelse, Åklagarmyndigheten och Kriminalvården. I detta kan också tilläggas att exempelvis Åklagarmyndigheten är en reaktiv myndighet som inte ska arbeta brottsförebyggande, medan Kriminalvården i stor utsträckning arbetar med behandling av individer som verkställer straff gällande till exempel våld i nära relation och på så sätt att individen inte ska återfalla i brottslighet. Värt att också påtala är att myndigheterna omnämnda ovan också i många fall har ett internt pågående utvecklingsarbete vad gäller att öka kunskapen om våld bland medarbetarna, även vad gäller medarbetarnas egen potentiella utsatthet. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassa är två exempel på myndigheter där de arbetat förhållandevis mycket med att öka den egna personalens kunskap i dessa frågor, till exempel på så sätt att personalen ska kunna vägleda individen vidare till rätt aktörer. I

intervjun med Arbetsförmedlingen kopplas risk för att bli utsatt för relationsvåld delvis ihop arbetslöshet.

Sammanfattningsvis tecknas en bild upp där det å ena sidan finns ett flertal myndigheter som arbetar utifrån ett brett kunskapsspridande perspektiv, och å andra sidan synliggörs det att flera myndigheter också arbetar med dessa frågor på ett intensivt sätt men inom den egna myndigheten. Ur detta perspektiv vill vi peka på att det kan finnas en viktig poäng med att samla all kunskapsproduktion hos en enskild aktör.

Del II - Myndigheternas synliggörande av våld i ungas nära relationer

En huvudsaklig frågeställning i kartläggningsuppdraget berör om och i sådant fall på vilket sätt våld i ungas nära relationer särskiljs när det lyfts fram i befintligt kunskapsstöd. Under intervjuerna var detta ett givet tema och flertalet frågor ställdes för att röna ut om den aktuella myndigheten synliggör våld i ungas nära relationer på ett explicit sätt, det vill säga lyfter fram det i explicita termer.

Flera myndigheter har material som berör ungas våldsutsatthet, samtidigt som utsattheten kan vara av mer generell karaktär. Exempelvis lyfter, som omnämns ovan, Barnombudsmannen fram barn och ungas rätt till ett liv fritt från våld utan att det påtalas att det också handlar om våld i en egen nära relation. Även Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har tagit fram material gällande unga, men fokus är främst heder utan att det specificeras att det handlar om våld i en nära relation.

Brottsförebyggande rådet har också producerat en vetenskaplig rapport, *Våld i ungas parrelationer*²³, som explicit berör våld i ungas relationer och Jämställdhetsmyndigheten producerade ihop med externa forskare rapporten *Dödligt partnervåld mot unga*²⁴, *Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet: Möjligheter och begränsningar*²⁵ och *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck: Förekomst, riskfaktorer och hälsokonsekvenser*²⁶

Det finns också lärande exempel på myndigheter som lyfter fram våld i ungas nära relationer specifikt. Till dem hör Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor som i många år tagit fram material och anordnat kunskapshöjande insatser om våld i ungas nära relationer.²⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor adresserar också ungas våldsutsatthet i deras nationella ungdomsenkät som genomförs vart tredje år och vidare pekar de till exempel på att de är en myndighet som producerat mycket material gällande detta, men att kunskapsproduktionen inte nödvändigtvis kommer ut till

²³ 2021.

²⁴ Caman och Skott, 2023.

²⁵ Korkmaz och Överlien, 2023.

²⁶ Jernbro och Landberg, 2024.

²⁷ Se exempelvis rapporten *Unga & Våld* som publicerades 2013 och som innehöll ett kapitel om killars våld mot tjejer.

praktiken. Hur kunskapsproduktionen ska spridas, oavsett aktör som står för produkten, är å ena sidan ett ansvar som ligger på den specifika myndigheten, men å andra sidan synliggör det åter behovet av en central aktör som samlar tillgänglig kunskap och sprider den eller i varje fall gör den tillgänglig för praktiken på överskådligt sätt.

Det finns dessutom aktörer som synliggör våld i ungas nära relationer genom att inkludera temat i utbildningar, till exempel gör både Barnafrid och Nationellt centrum för kvinnofrid det. Nationellt centrum för kvinnofrid lyfter också fram forskning om våld i ungas nära relationer i sin kunskapsbas, och sprider goda exempel på hur samhällsaktörer arbetar med frågan. Brottsoffermyndigheten finansierar forskningsstudier om våld i ungas nära relationer och har också haft det som tema på kunskaphöjande insatser så som konferenser för yrkesverksamma. Brottsoffermyndigheten har också tagit fram en kampanj – ”Jag vill veta” – som syftar till att öka kunskapen om rättigheter bland unga brottsoffer. Våld i ungas nära relationer omfattas, men uttalas inte explicit.

Det finns också ytterligare exempel på kampanjer som flertalet myndigheter anordnar. ”Svartsjuka är inte romantiskt” är en kampanj som syftar till att uppmärksamma våld i ungas nära relationer explicit och är ett samarbete mellan Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelserna, Polismyndigheten samt organisationen 1000möjligheter. Inom ramen för denna kampanj har en del länsstyrelser tagit fram eget material och anordnat egna kunskaphöjande insatser som syftar till att öka kunskapen om våld i ungas nära relationer bland yrkesverksamma i det egna länet.

Skolverket har en del i flertalet webbutbildningar som riktar sig till skolpersonal gällande våld i ungas relationer. Därtill har Skolverket producerat en stor mängd av vad de kallar ”implicit kunskapsmaterial” gällande våld. Det är stödmaterial som implicit, genom skolans uppdrag om att främja jämställdhet, främja trygghet och studiero samt motverka kränkande behandling och diskriminering, kan bidra i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation och våld i ungas relationer. Skolverket efterlyser också studier som tydligare för samman våld i ungas relationer med deras huvudsakliga uppdrag, eftersom det behövs om de ska kunna driva dessa frågor.

Ett par myndigheter har pågående uppdrag där våld i ungas nära relationer uppmärksammas explicit; både Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten har uppdrag som kommer att belysa ungas utsatthet för våld i en egen nära relation utifrån olika frågeställningar.

Det finns färre exempel på myndigheter som synliggör våld i ungas nära relationer explicit i kunskapsstöd som riktar sig internt till medarbetare. Ett sådant exempel är dock Statens institutionsstyrelse som i en internutbildning har ett pass om just våld i ungas nära relationer.

Sammanfattningsvis tecknas bilden av det finns en handfull aktörer som har belyst och belyser våld i ungas relationer, men som en kontrast mot del I är det tydligt att fler aktörer arbetar med frågan våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor utifrån ett vuxet perspektiv. Det kan ha sin förklaring på så sätt att forskningsfältet våld i ungas relationer

är ett förhållandevis nytt forskningsområde i jämförelse med forskningsfältet våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor. Det pekar på vikten att den kunskap som finns behöver spridas både till övriga myndigheter och praktiken, kanske bör det här läggas emfas på kunskapsspridningen till övriga berörda myndigheter eftersom det också var någonting som blev tydligt under flertalet av intervjuerna: det finns en kunskapslucka vad gäller våld i ungas relationer. Detta resultat kommer att vidareutvecklas nedan.

Del III - Vägen framåt

Under intervjuerna med representanterna från de olika myndigheterna ställdes även frågor som berörde utvecklingsbehov kring att uppmärksamma våld i ungas nära relationer särskilt. En del av svaren riktar blicken inåt den egna verksamheten, medan andra berör vad samhället behöver göra mer brett. Som exempel på det sistnämnda pekar flertalet myndigheter på behovet av studier som avhandlar deras specifika målgrupp. Statens skolverk, exempelvis, lyfter att det skulle behövas forskning om våld i ungas nära relationer utifrån ett utbildningsperspektiv; studier som aktualiserar lärares perspektiv utifrån sitt uppdrag och som är relevanta för skolkontexten. Därtill påtalas önskemålet om att samverkan skrivs fram i regleringsbrev så att myndigheter ”kopplas ihop” i större utsträckning.

I flera av intervjuerna hänvisas det till respektive myndighets regleringsbrev på så sätt att myndigheten behöver också få ett sådant uppdrag, till exempel att arbeta med frågan våld i ungas relationer om de ska göra något i frågan. En potentiell risk med att flera myndigheter ska arbeta fram kunskapsmaterial gällande våld i ungas nära relationer är att det kan öppna upp för en sådan spretighet som beskrivs under del I (och delvis del II): flera myndigheter arbetar fram material utan vetskap om vad andra myndigheter gör. Det vi åter vill peka på är att det kan finnas en poäng med en central aktör som samlar kunskapen på ett överblickbart sätt och kanske står för huvuddelen av produktionen. Det kan också finnas särskilda grupper av unga individer som en specifik aktör har expertkunskap kring och således bör stå som kunskapskälla till. Det kan till exempel handla om Statens institutionsstyrelse som är experter på institutionsvård för barn och unga eller andra myndigheter som arbetar utifrån en specifik målgrupp, till exempel för unga hbtqi-personer och för unga som lever i en hederkontext.

Ett tema som framkommer både vad det gäller det interna arbetet och samhället i stort berör fokus på unga våldsutövare, att det där finns ett omfattande behov av mer kunskap. Samtidigt påtalas det att allt fler regeringsuppdrag också omfattar våldsutövare, men att det arbetet är i sin linda.

Vad gäller det interna arbetet återkommer flera till att det ”behöver göras mer” och att ”nya glasögon behövs” inom myndigheten. Samtidigt påtalas att de regeringsuppdrag myndigheten arbetar efter inte skriver fram fokuset på våld i ungas nära relationer, som ovan nämns.

Ett par aktörer formulerar sig mer konkret och menar att implementeringen av befintlig kunskap behöver bli bättre då det finns en risk att kunskapsproduktionen inte når ut. Ett

exempel på detta framhålls av Myndigheten för delaktighet då kunskap om våld sällan når så kallade funktionshinderspecifika arenor – till exempel anpassad skola – och därmed utelämnas en yrkeskategori som träffar ungdomar i sitt dagliga arbete. I linje med detta lyfter också ett par informanter behovet av exempelvis en webbutbildning om våld i ungas nära relationer, som kan spridas nationellt.

Sammanfattningsvis, i och med de intervjuer som kartläggningen bygger på framstår en handfull myndigheter som adekvata kunskapsbärare av frågan våld i ungas relationer. Eftersom uppdraget inte innebär att peka ut en central aktör, väljer vi att synliggöra de aktörer som vi tror skulle kunna bära detta, dessa är: Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, Sveriges kommuner och regioner, Nationellt centrum för kvinnofrid och Barnafrid. Det väsentliga i detta är att det bör vara en central aktör som sammanställer och tillgängliggör all kunskapsproduktion som finns. Den aktören bör också finnas tillgänglig vad gällande implementeringsstöd avseende arbetssätt och metoder, annars föreligger det en risk att glappet mellan praktik och kunskapsunderlag reproduceras så som skönjs i del I gällande våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor.

DISKUSSION

Denna rapport har övergripande syftat till att kartlägga hur svenska myndigheters kunskapsproduktion gällande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer ser ut. Därtill har kartläggningen specifikt sökt svar på i vilken mån denna kunskapsproduktion inkluderar och särskiljer våld i *ungas* nära relationer.

Sammanfattningsvis går det att peka på att svenska myndigheter i stor utsträckning har uppdrag kring att öka kunskapen om mäns våld och våld i nära relationer inom olika verksamheter, internt samt externt. Detta går i linje med den utveckling vi tidigare pekat på, där det numera är vedertaget att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett socialt problem som förtjänar politiska åtgärder. Samtidigt kan vi se tendenser till att våld i ungas nära relationer inte är uppmärksammat i samma utsträckning som vuxnas våldsutsatthet.

I det följande kommer vi att diskutera detta, dels kommer vi att beröra vilka luckor vi kan identifiera vilket i sin tur kan tolkas som slutsatser eller rekommendationer vad gäller åtgärder framåt. Samtidigt vill vi här också påtala att dessa slutsatser inte bör ses som explicita rekommendationer, snarare bör det förstås som tentativa observationer, där fortsatta undersökningar krävs, exempelvis gällande aspekten om en central aktör vilket återkommande pekas ut som viktigt i resultatdelen. Eftersom detta aktualiserar en form av ansvarsfråga mellan stat, kommun och region är det av stor vikt att det prövas vidare. Diskussionsavsnittet är fortsatt indelat utifrån fyra rubriker: (1) Våld i ungas nära relationer – Ett socialt problem som förtjänar ökad uppmärksamhet, (2) Unga och stöd, (3) Samverkan på ”rätt” nivå och avslutningsvis (4) Vägen vidare.

Våld i ungas nära relationer – Ett socialt problem som förtjänar ökad uppmärksamhet

I rapporten *Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet. Möjligheter och begränsningar* – intervjuas bland annat representanter från tjej- och ungdomsjourer om det stöd de erbjuder våldsutsatta ungdomar.²⁸ Ett tema som framträder är att jourernas bild är att det är utmanade att få andra aktörer att se våld i ungas nära relationer som lika allvarligt som våld i vuxnas. Därtill framträder vad som kan formuleras som en konflikt mellan de ideella verksamheterna och offentligt professionellt stöd; där de ideella är de som ser och stöttar, medan offentliga aktörer blundar för detta sociala problem. Jourerna behöver också kämpa för sin existens, samtidigt som de ofta får fylla en viktig funktion vad gäller att ge stöd till unga samt hålla skolföreläsningar om exempelvis samtycke och våld.²⁹ Den bild som de ideellt verksamma inom tjej- och ungdomsjourer målar upp går till viss del i linje med det som denna kartläggning också pekar på: att våld i ungas nära relationer inte uppmärksammas i samma utsträckning som våld i vuxnas nära relationer.

²⁸ Korkmaz & Överlien 2023.

²⁹ Ibid.

I denna kartläggning är det tydligt att det enbart är en handfull aktörer som explicit arbetar med frågan våld i ungas relationer, därtill är den kunskapsproduktion som finns tillgänglig i stor utsträckning akademiska rapporter. Samtidigt, om vi återgår till den historiska tillbakablick vad gäller hur mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer etablerats som ett socialt problem, går det att tolka utvecklingen som att uppmärksammandet av våld i ungas nära relationer är i sin linda men på väg mot att identifieras som ett socialt problem. Det behövs dock ytterligare kunskap och en samlad politisk ambition att ge våld i ungas nära relationer den uppmärksamhet som problemet förtjänar, där också ungdomsspecifika faktorer beaktas.

Unga och stöd

Från tidigare studier vet vi att unga ofta söker stöd och hjälp av jämnåriga, vilket är viktigt att problematisera, eftersom jämgamla vänner inte nödvändigtvis besitter den kunskap och kompetens som krävs för att bemöta en vän som blivit utsatt för till exempel våld i nära relation.³⁰ Därtill har också det anonyma stöd ideella organisationer så som tjej- och ungdomsjourer erbjuder våldsutsatta visat sig spela en viktig roll.³¹ Samtidigt berättar unga som blivit utsatta för våld som söker professionell hjälp, exempelvis genom socialtjänst eller polis, ofta att de är missnöjda med den hjälp de får på grund av bristande barnperspektiv.³² Även verksamma inom tjej- och ungdomsjourer målar upp en bild av att offentligt hållet stöd saknas att hänvisa till då de kommer i kontakt med våldsutsatta unga.³³ Det kan därför finnas en vinst i att omsätta den akademiska kunskapsproduktionen så att den dels kan användas enklare av unga själva, dels också tillgängliggöra kunskapen på ett enklare sätt för praktiker. Detta för att i möjligaste mån mejsla fram stödande responser både på en individuell och samhälls nivå.

Det är också tydligt idag att unga söker mycket av sin kunskap via internet, vilket kan tänkas påverka deras syn på relationer. Detta kan innebära en utmaning för myndigheter och ställer stora krav på en dialog med barn och unga. Hänsyn till detta bör tas i det fortsatta utvecklingsarbetet och kunskapsproduktionen gällande våld i ungas relationer. Genom UMO.se finns redan en plattform som är kända av många unga individer och flera av de aktörer som deltagit i kartläggningen.

Samverkan på "rätt" nivå

Flera aktörer i kartläggningen pekade på det egna samverkansarbetet de var involverade i samtidigt som många önskade mer samverkan. Vad gäller utmaningar i arbetet med våld i nära relation har samverkan inom och mellan olika verksamheter diskuterats och tidigare svenska studier pekar på att till exempel socialsekreterare ringar in kollegor, kompetensutveckling och handledning som betydande faktorer i arbetet med stöd till

³⁰ Ecpat, 2021.

³¹ Korkmaz & Överlien 2023.

³² Ecpat, 2021.

³³ Korkmaz & Överlien 2023.

våldsutsatta.³⁴ Utifrån de intervjuer som ligger till grund för denna kartläggningen gör vi den tentativa tolkningen att det nödvändigtvis inte handlar om att ytterligare samverkan behövs på en strategisk nivå. Snarare tror vi att det handlar om att praktiker, utifrån sina olika professionskontexter, behöver veta var de ska vända sig om de önskar mer kunskap om våld i ungas relationer.

Nu finns det som sagt flera arenor där kunskap kan sökas, vilket vi tror snarare försvårar detta arbete. Vad gäller samverkan handlar det mer om en tydlig praktisk samverkan av och med professionella som arbetar på ”golvet” där de på olika sätt kan identifiera ungas våldsutsatthet. Det handlar exempelvis om personal inom socialtjänsten, regionerna, skolan och i förhållande till denna kartläggning har en kunskapslucka rör ungdomar med funktionsnedsättning och deras utsatthet för våld i en egen nära relation lyfts fram. Därtill vet vi genom pågående forskningsstudier att extra sårbara grupper, så som institutionsplacerade unga, behöver särskilt stöd vad gäller sin våldsutsatthet, både av personal inom socialtjänsten men också av personal som arbetar på institutioner för barn och unga.

Vägen vidare

Det centrala i dessa tre rubriker pekar vidare mot att en fördjupad studie/kartläggning möjligtvis bör genomföras utifrån denna studies andra vägledande frågeställning, den som ringar in våld i ungas relationer, med professionella utifrån de yrkeskontexter som omnämns ovan. I en sådan pilotstudie kan större hänsyn tas de ungdomsspecifika faktorer som pekas ut i denna kartläggning. Denna idé har vuxit fram under arbetet med kartläggningen: att kunskapsstödet inte riktigt når ut till praktiken.

En sådan kartläggning kan också täcka viktiga trådar som aktuell kartläggning inte haft möjlighet att fördjupa sig kring. Det avser till exempel:

- Behövs det tas fram ett riktat stödmaterial till specifika yrkesgrupper? (aktualiserar samhälleliga responser)
- Behövs det tas fram ett stödmaterial till föräldrar? (aktualiserar individuella responser)
- Behöver praktiken hjälp med implementering av arbetssätt/metoder? (aktualiserar samhälleliga responser)
- I vilken mån behöver samverkan etableras på en praktikernivå? (aktualiserar samhälleliga responser)

Avslutningsvis; att i större utsträckning belysa våld i ungas relationer är angeläget, dock är det viktigt att den fortsatta kunskapsproduktionen i form av till exempel stödmaterial sker utifrån någon form av struktur med en eller ett par centrala aktörer samt att det bör spegla det som praktiken efterfrågar. På så sätt kan samhälleliga responser tydligare synliggöras. Kartläggningen har gett vissa svar, men samtidigt öppnat för behovet av

³⁴ Ekström, 2018.

ytterligare och mer fördjupade studier/kartläggning, vilket vi ovan tecknar upp ett ramverk för.

REFERENSER

Andersson, P. & Korkmaz, S. (kommande). "No story, no response": Narratives from girls subjected to youth intimate partner violence and placed at special residential homes in Sweden.

Barter, C., Stanley, N., Wood, M., Aghtaie, N. et al. (2015). Safeguarding Teenage Intimate Relationships (STIR): Connecting online and offline contexts and risks. *Research Report*.

Bianchi, D., Morelli, M., Nappa, M., Baiocco, R. & Chirumbolo, A. (2021). A bad romance: Sexting motivations and teen dating violence. *Journal of Interpersonal violence*, 36(13-14): 6029-6049.

Brå (2021). *Våld i ungas parrelationer*. Rapport 2021:15. Brottsförebyggande rådet.

Caman, S. & Skott, S. (2023). *DÖDLIGT PARTNERVÅLD MOT UNGA*. Jämställdhetsmyndigheten.

Dalen, M. 2015. *Intervju Som Metod*. Gleerups.

ECPAT Sverige, 2021. *Tjejer borde sluta skicka nakenbilder. En rapport om pojkar, nakenbilder, relationer och åldersskillnader*. Rapport. PDF: ECPAT-SVERIGE_Tjejer-borde-sluta-skicka_2022.pdf.

Ekström, V. (2018). Carriers of the troublesome violence—the social services' support for female victims of domestic violence. *European Journal of Social Work*, 21(1), 61–73.

Finkelhor, D. (2007) Developmental Victimology: The Comprehensive Study of Childhood Victimization. In, Davis, R.C., Luirigio, A.J., and Herman, S. (eds.), *Victims of crime* (3rd ed) Thousand Oaks: Sage Publications.

Hellevik, P. & Överlien, C. (2016). Teenage intimate partner violence: Factors associated with victimization among Norwegian youths. *Scandinavian Journal of Public Health*, 1–7.

Hydén, M., Gadd, D., & Wade, A. (2016) Introduction to Response Based Approaches to the Study of Interpersonal Violence." In Hydén, M, Gadd, D., and Wade, A. (eds.) *Response Based Approaches to the Study of Interpersonal Violence*. Palgrave Macmillan.

Isaksson, J. (2021). Riktad kvalitativ innehållsanalys. I G. Klingberg & U. Hallberg (Red.), *Kvalitativa metoder helt enkelt!* (s. 283–302). Studentlitteratur.

Jernbro, C., & Landberg, Å. (2024). *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck: Förekomst, riskfaktorer och hälsokonsekvenser*. Jämställdhetsmyndigheten.

Korkmaz, S. & Överlien, C. (2020) Responses to youth intimate partner violence: the meaning of youth-specific factors and interconnections with resilience *Journal of Youth Studies* 23(3), 371-387.

Korkmaz, S (2021b) *Youth Intimate Partner Violence in Sweden - Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships* (DISS) Stockholm: US-AB.

Korkmaz, S., Överlien, C., & Lagerlöf, H. (2020). Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence. *Nordic Social Work Research* 1–16.

Korkmaz, S., & Överlien, C. (2023). *Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet: Möjligheter och begränsningar*. Jämställdhetsmyndigheten

Korkmaz, S. & Andersson, P. (kommande). Intimate Partner Violence among Young People in Special Residential Homes for Youths: Dynamics between Social Destructive Behavior and Being a Victim of Intimate Partner Violence.

Korkmaz, S. & Wiklund, S. (kommande). Våld i ungas nära relationer – Ett atypiskt socialt problem för socialtjänsten att hantera?

Nilsson, G., & Lövkrona, I. (2020). *Våldets kön: Kulturella föreställningar, funktioner och konsekvenser*. Studentlitteratur AB.

Pålsson, D., Andersson, P., Shanks, E., & Wiklund, S. (2023). A professional field? Educational attainments, gender and age among staff in Swedish residential care. *Residential Treatment for Children & Youth*, 40(4), 497–516.

Övriga referenser

Prop. 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor

Regeringsuppdrag A2021/01714

SOU 2018:37 *Betänkande av Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld*

SOU (2014:49) Våld i nära relationer - en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete. Betänkande av Nationella samordnaren mot våld i nära relationer. Stockholm: Statens offentliga utredningar

Skr. 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer

BILAGA 1: EXPLICIT MATERIAL GÄLLANDE VÅLD I UNGAS RELATIONER

I följande bilaga finner ni explicit material gällande våld i ungas nära relationer. Se metodavsnittet för en redogörelse kring hur materialet samlats in.

Brottsförebyggande rådet

Våld i ungas parrelationer. Rapport 2021:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Jämställdhetsmyndigheten

Svartsjuka är inte romantiskt (*observera att denna kampanj är ett samarbete mellan Jämställdhetsmyndigheten, polisen, länsstyrelserna samt stiftelsen 1000 möjligheter*)
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/nyheter/svartsjuka-ar-inte-romantiskt/>;
<https://www.svartsjukaarinterromantiskt.se/sv/>

Varaktig framgång i stället för projekt – Nordiska erfarenheter av våldsförebyggande arbete

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/varaktig-framgang-istallet-for-projekt/>

Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet: Möjligheter och begränsningar

<https://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1753694&dswid=8407>

Dödligt partnervåld mot unga

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/dodligt-partnervald-mot-unga/>

Våld i ungas nära relationer och HRV

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/vald-i-ungas-nara-relationer-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>

Skolverket

Avsnitt *Värdegrunds och likabehandlingsarbete 4. Våld i ungas partnerrelationer, i Sexualitet, samtycke och relationer anpassade grundskolan* (webbkurs) (u.å), hämtad: 240126 https://utbildningar.skolverket.se/group/sexualitet-samtycke-och-relationer-i-anpassade-grundskolan/hem?p_p_id=com_arcusys_valamis_web_portlet_LessonViewerView&p

[p_lifecycle=0&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_auth=twVAbYE6&com_arcusys_valamis_web_portlet_LessonViewerView_lesson_id=2797&com_arcusys_valamis_web_portlet_LessonViewerView_referer=https%3A%2F%2Futbildningar.sk](https://www.mucf.se/olverket.se%2Fgroup%2Fsexualitet-samtycke-och-relationer-i-anpassade-grundskolan&slide=4)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Seminarier om våld i ungas partnerrelationer, inom utbildningspaketet Rätt att veta!,

hittar du här: <https://www.mucf.se/ratt-att-veta-vald-i-ungas-partnerrelationer>

Avsnittet om våld i ungas partnerrelationer inom deras digitala satsning MUCF i dag,

hittar du här: <https://www.mucf.se/utbildningar-och-konferenser/mucf-idag/mucf-idag-avsnitt-10-vald-i-ungas-partnerrelationer>

Rätt att veta! <https://www.mucf.se/verktyg/ratt-att-veta>

Unga, maskulinitet och våld

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har sedan 2011 arbetat med regeringsuppdrag som har handlat om jämställdhet, maskulinitet och våld. I arbetet med dessa uppdrag har fokus ofta hamnat på den som har blivit utsatt. Att skydda och stötta personer som utsätts för våld är ett mycket viktigt arbete, men för att verkligen förebygga att unga blir utsatta för våld bör fokus riktas även mot de som faktiskt utsätter andra för våldet. Det har vi gjort i det här uppdraget. Vi har tittat på hur maskulinitetsnormer och inställningen till jämställdhet kan påverka benägenheten att utöva våld. Vi har också tittat på hur universell våldsprevention med ett genusperspektiv kan fungera.

<https://www.mucf.se/publikationer/unga-maskulinitet-och-vald>

Unga och våld

Killar är betydligt oftare inblandade i olika våldshändelser jämfört med tjejer. I den här rapporten beskriver Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor killars och unga mäns användning av och utsatthet för våld samt hur detta samspelar med deras attityder till jämställdhet och maskulinitet. Vi beskriver också det arbete som görs för att förebygga killars och unga mäns våld.

<https://www.mucf.se/publikationer/unga-och-vald>

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04, Göteborg
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se